

AYRILIKÇI TERÖRÜN ANATOMİSİ

IRA-ETA-PKK

Bağlam Yayınları
1-3. Baskı 1997-2003
155 Sayfa

Emin Gürses

Emin Gürses Rize'de doğdu. Rize Lisesi ve Eğitim Enstitüsü'nden mezun olduktan sonra İTİA Siyasal Bilimler Fakültesi (Marmara Üniversitesi), Boğaziçi Üniversitesi, Kuzey Londra Politeknik ve Londra Üniversitesi'nde (SOAS, Birkbeck College ve LSE'de) siyaset bilimi, gelişme ekonomisi ve uluslararası ilişkiler dallarında lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimi gördü. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları yayınlanan Gürses, Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. *Milliyetçi Hareketler ve Uluslararası Sistem* (1998) adlı kitabı Bağlam Yayınları'nca yayınlanmıştır.

ARKA KAPAK

Birçok alanda hızlı değişimlerin yaşandığı günümüzde bireyler, gruplar kendi taleplerini değişik yollarla ifade etmektedirler. Siyasi mücadele yolunu deneyenler olduğu gibi, şiddete başvurmayı tercih edenler de bulunmaktadır. Yoksulluğun ve haksızlığın ortadan kaldırılması için mücadele verdikleri iddiasıyla yola çıkan IRA (İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu) ve ETA (Bask Ülkesi ve Özgürlük) gibi sanayi toplumu örgütleriyle, gelişmekte olan bir ülkenin periferisinde zemin bulan PKK (Kürdistan İşçi Partisi) gibi örgütler özellikle yoksul ve dışlanmış gençler arasında önemli oranda destek bulmuşlar, fakat zamanla şiddetin karşı şiddeti doğurduğu bir tuzak ortamına düşmekten kurtulamamışlardır. Şiddetin yaygın olduğu ortamlarda ise kaçınılmaz olarak siyasetin sesi daha az duyulmaya başlanmıştır. Amaca varmak için daha kısa bir yol olduğunu düşündükleri şiddet yöntemine başvurmakla ise IRA, ETA, ve PKK gibi örgütler temsil ettiklerini iddia ettikleri toplumlarda gerçekte yoksulluğun ve haksızlığın artmasına da katkıda bulunmuşlardır.

GİRİŞ

Bu üç örgütün en temel ortak argümanları ise kendi halklarının sömürgeleştirildikleri, bu nedenle ulusların kendi geleceğini tayin etme hakkını (*Self-determination*) talep ettiklerini ve bu hak için mücadele verdiklerini ileri sürmeleridir.

Bu örgütlerin propaganda için kullandıkları yöntemler arasındaki benzerlikler ise, üst kademe yönetici ve üyeler için kullandıkları argümanların (sosyalist argümanlarla karışmış milliyetçilik), sıradan taraftarlarına gelince değişime uğratılmış olduğudur (daha çok kültürel, tarihi, mitsel motifler). Kendi kontrollerinde bir devlet kurmak amacına, hizmet edebilecek her türlü argümana yer verilmiştir. Örgüt yönetimleri, eylemleri sırasında yapılan hatalardan (sivillerin ölmesi gibi) ise kendilerini bu yola iten merkezi hükümetleri sorumlu tutarlar. Bu şiddet örgütleri, kendilerinin uğruna savaştıklarını iddia ettikleri halkın en önemli temsilcisi oldukları iddiasındadırlar. Kendileri ile ittifaka girmeyen veya kendi örgütsel çıkarlarını zedeleyen, aynı etnik gruptan olan diğer milliyetçi veya sosyalist örgütleri ise sapkınlık hatta hainlikle suçlamaktan çekinmezler. Bütün bu tartışmalarda ise en çok zarar görenler ister örgütte, ister örgütle ilişkisi olmayan fakat şiddet eylemlerinin yoğun olarak yürütüldüğü bölgelerde yaşayan aynı etnik gruplara mensup yoksullardır.

Birçok ülkede ise devletle dolaylı olarak bağı bulunan örgütler oluşturularak (İspanya'da GAL gibi), tehlikeli görülen bireylere, gruplara karşı-terör örgütleri ile sindirme hareketlerine girişildiği de bilinmektedir. Yönetimlerin teröre karşı mücadelede kullandıkları yöntemlerde hukuk dışı uygulamalara, sindirme ve yıldırma amaçlı öldürme olaylarına doğrudan veya dolaylı olarak karışması da bir 'devlet terörü'dür.

Başka alternatif olmadığı için örgütlü şiddete başvurduklarını savunan bu örgütlerin aslında barışçı yolların uzun sürdüğü düşüncesiyle kendileri için kolay ve kısa olduğuna inandıkları silahlı mücadele yolunu seçtikleri aşıkardır.

Bir ayrılıkçı şiddet örgütünün başvurduğu etnik terör eylemlerindeki amaç genellikle bir etnik grup adına devlet statüsü elde etmektir.

Ayrılıkçı örgütlerin şiddet eylemleri siyasidir. Amaç, bir halkın geleceğini kontrol etmek için gücün dağılımında söz sahibi olmaktır.

Ulusal ve/veya uluslararası sistemde meydana gelen bunalımla bu ayrılıkçı hareketler için uygun çalışma ortamları oluşturmuştur. Bu ortamlarda, otoriter-totaliter bir devlet biçimini andıran örgütlenmeleriyle ayrılıkçı şiddet örgütleri amaçlarına ulaşmada her türlü iç ve dış ittifaklara girmeyi ve her türlü yöntemi kullanmayı başarı için elzem kabul etmişler ve tam anlamıyla 'Makyavelist' bir yol izlemişlerdir. ... Örgütlerdeki ayrılıklara ve bölünmelere rağmen, merkezi hükümetlerin yaptıkları hatalar yüzünden ayrılıkçı şiddet örgütleri temsil ettiklerini iddia ettikleri etnik grupların özellikle yoksul ve dışlanmış kesimlerinden destek alarak varlıklarını sürdürmeyi başarabilmişlerdir.

AYRILIKÇI ŞİDDET ÖRGÜTLERİNDE ÖRGÜTLENME SÜRECİ

Ayrılıkçı bir şiddet örgütünün aşamalı eylem programı genellikle şöyledir;

4- Sorumlu birimler siyasi ve lojistik desteğin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması için çalışırlar. Etnik grubun yoğun olarak yaşadığı bölgelerde toplumsal ve mali desteğin artırılması (bu amaçla uyuşturucu ticareti işine girilmesi, etnik grubun yoğun olarak bulunduğu bölgedeki yatırımlardan tehditle pay alınması, toplanan paralarla ticari yatırımlar yapılması v.s.) ve bu kaynakların sürekliliğinin sağlanması için çaba harcanır.

5- Otoriteyi ele geçirmek için, etnik grubun yoğun olarak yaşadığı yörelerdeki şehir merkezlerini ele geçirme provalarına girilerek yöre halkının merkezi hükümetle olan ilişkileri kesilmeye çalışılır. Ayrıca, merkezi otoriteyi zor duruma sokup siyasi, ekonomik vs. tavizler koparmak amacıyla terör eylemleri şehir merkezlerine, metropollere taşınır.

PKK hareketinde eylemleri gerçekleştirecek elemanların sayısının çokluğu bu örgütü IRA ve ETA gibi 400-500 kişilik aktif bir eylem kadrosu olan profesyonel örgütlerden ayırmaktadır. ... Sayıları artan elemanlar ancak sürekli bir eylem faaliyeti içinde tutularak kontrol edilebilmektedir.

Sinn Fein hareketinin stratejisini bir cümle ile şöyle açıklıyor; Sinn Fein masaya silahlarla oturacaktır'. Bu sözler ayrılıkçı şiddet örgütlerinin çoğunluğunun ortak sloganıdır.

Ayrılıkçı hareketlerin önemli bir çoğunluğu kendi siyasi/iktisadi programlarının uygulamaya konulabilmesi amacıyla teröre başvururken, Quebec ayrılıkçı hareketinde görüldüğü gibi bazı hareketler bir etnik grubun çıkarlarını korumada barışçı yolu tercih etmişlerdir. Quebec Kurtuluş Cephesi'nin (FLO) 1960'larda başlattığı terör, Fransızca konuşan Quebec'lilerce destek görmeyince etkin bir hareket olamamıştı. 1970 yılında Quebec çalışma bakanı Pierre La Porte'un ve bir İngiliz diplomat olan James Cross'un FLQ tarafından kaçırılması üzerine 16 Ekim 1970'de Pierre Trudeau hükümeti Quebec bölgesinde olağanüstü hal ilan etmişti. Bir şafak vakti Montreal bölgesindeki stratejik noktaları ele geçirmek için 1500 kişilik bir federal paraşütçü birliği bölgeye gönderilmiş ve özgürlükler askıya alınmıştı (bu olay Kanada tarihine 'Ekim Krizi' olarak geçmiştir). Rehinelerin serbest bırakılması için görüşmelere katılan liderler dahil 250 FLQ taraftan tutuklanmıştı. İngiliz diplomat James Cross 3 Aralık 1970'de serbest bırakılmış, Çalışma bakanı Pierre La Porte ise FLQ tarafından öldürülmüştü. Bu girişim sonrası, ayrılıkçı terör eylemleriyle birlikte FLQ hareketi kaybolmaya yüz tutacak ve yerini ayrılıkçı 'Parti Quebecois'nın öncülük ettiği siyasi mücadeleye terk edecekti.

Silahlı mücadelenin önemli bir diğer amacı da merkezi hükümetin askeri masraflarının dayanılmaz düzeye ulaşmasını sağlamak ve böylece özellikle yine merkezi otoriteyi zor duruma sokacak olan ekonomik temelli diğer toplumsal hareketlerin (genel grevler gibi) olgunlaşmasına da zemin hazırlamaktır.

IRA (İRLANDA CUMHURİYETÇİ ORDUSU)

Tarihi Gelişim

Kuzey İrlanda'da (Ulster) İrlanda Cumhuriyeti ile birleşmeyi amaçlayan 'Cumhuriyetçi/milliyetçi' Katoliklerle, Londra ile birliğin devamından yana olan kralcı Protestanlar (bunlara da Britanyalı -British-milliyetçiler demek doğru olur) arasında süren gücü ele geçirme/elde tutma mücadelesi, İskoçya'dan 17. yüzyılın başlarında gelen ve adanın kuzey doğusundaki Ulster bölgesine yerleştirilen Protestanlar ile (150 bin kadar göçmen İskoçya'dan, 20 bin kadar göçmen ise İngiltere'den) İrlandalı Katolikler arasında, Katoliklerden zorla alınan toprakların yeni gelen göçmenlere verilmesiyle başlayan ve yüzyıllardır süren çekişmelerin günümüzde devam eden bir biçimidir. 17. yüzyılda devam eden bu çatışmalar ve açlık sonucu bir ifadeye göre 1641-1652 arası İrlanda nüfusunun önemli bir kısmı ya ölmüş ya da göç etmek zorunda kalmıştır.

Kral William'ın kurduğu Protestan düzeni ('Orange Order') devam etmiş ve bugünkü çatışmalarında temelini oluşturmuştur.

İngiliz idaresine karşı başlatılan '1916 Paskalya Ayaklanması' ise İrlanda tarihinde yeni bir dönüm noktasıdır. Katoliklerin iktisadi ve siyasi dışlanmışlığı 1916 ayaklanmasını doğurmuştur. İngiltere'den bağımsızlığın sosyalizm olmadan aldatici olacağını ve gerçek toplumsal kurtuluşu getirmeyeceğini savunan işçi lideri James Connolly de (1868-1916) bu ayaklanma sonunda idam edilen 15 lider arasındadır.

Hükümet, sınırlı yerel yönetim hakkı tanıma girişimini Protestanların tepkileri sonucu, 1914'de Birinci Dünya Savaşı'nın da başladığı bir dönemde ertelenmek zorunda kalmıştı. Londra'nın savaş ile meşgul olması Katolikler için bağımsızlık yolunda bir fırsattı. Dublin'deki 1916 Paskalya ayaklanması bu ortamda gelişti. ... Seçimlerde milliyetçi Sinn Fein partisi, Londra'daki meclis için (Westminster) İrlanda'ya ayrılmış olan 105 sandalyeden 73'ünü almayı başarmıştı. ... 1920 yılında Protestan birlikçiler ve İrlanda'nın bir bütün olarak bağımsız olmasını savunan Katolik Cumhuriyetçiler arasındaki anlaşmazlıklar sonucu 'İrlanda Hükümet Yasası' adı altında Londra, güneyde Dublin'de ve kuzeyde ise Belfast'ta iki meclis kurma kararı alır. ... O dönemde bir hegemon devlet olarak Londra hükümeti hem Rusya'daki Bolşevik devriminin Avrupa'ya yayılma tehlikesine karşı tedirgindi, hem de Yakın ve Orta Doğu'daki planlarını uygulamaya koymaya çalışıyordu. İrlanda'daki çatışmalar ise tam da bu kritik döneme rastlamıştı.

1922-23 yılları arasında meydana gelen çatışmalarda bölünmeye karşı direnen Katolik gönüllü güçlerinden oluşan İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu taraftarları, bölünmeyi kabul eden Dublin'deki Katolik hükümet güçleri karşısında teslim olmak zorunda kalırlar. 1922'de ise İrlanda devleti dominyon statüsünde kurulur. Kuzey ile sınırlar ise 1925'te belirlenmiştir.

Katoliklerin Eşitlik Talepleri

IRA ve onun siyasi kanadı Sinn Fein, 1960'lı yılların ortalarına kadar pek aktif değillerdi. 1960'ların sonlarında başlayan 'Sivil Haklar Kampanyası' ki amacı Katoliklerin şikayetlerinin bir ifadesi olarak ortaya çıkmış ve tüm Birleşik Krallık vatandaşlarına eşit haklar sağlanmasını talep etmiştir, Londra hükümetinin baskısıyla karşılaşmış ve bu gelişmeler milliyetçi/ayrılıkçı örgütlenmenin yeniden canlanmasına, hayat bulmasına ve harekete geçirilmesine yol açmıştır. Sivil Haklar Hareketini takiben, Ekim 1968'de Katolikler ve Protestanlar arasında çatışmalar başlamıştır. Mart 1969'da Belfast'ta birçok patlamalar oldu. Bunlar IRA'ya mal edildi. Gerçekte IRA bazı bombalama eylemlerinde bulunmuştu fakat çoğunluk bombalamalar bir Protestan şiddet örgütü olan UVF'nin (Ulster Gönüllü Güçleri) işiydi. Protestanlar kendi ayrıcalıklarından taviz verme taraftarı değillerdi. Bu amaçla karşı-terör kampanyası başlatmış ve paramiliter örgütlenmelere gitmişlerdi.

1968-69'daki gelişmeler ile birlikte IRA, İrlanda'nın birleşmesi için şiddet kampanyasına başladı. Yani, bir anlamda 1969 sonrası IRA'nın yeniden doğuşu bölgedeki huzursuzluklar ve bunun doğurduğu baskı ve şiddet çıkmazının bir sonucudur.

IRA Bölünüyor

IRA, Aralık 1969'da ikiye bölündü. ... (P)IRA 1970-71 yıllarında Katolik gençlerden büyük destek gördü. Lord Mountbatten'da dahil birçok siyasi öldürme olayını gerçekleştirdiler. (O)IRA 1972'den sonra, işçi

sınıfını bölüyor gerekçesiyle tek taraflı ateşkes ilan etti. Bu gelişmelerden sonra (P)IRA kısaca IRA olarak ifade edilmeye başlandı.

Çatışmaların Önleme Arayışları

30 Ocak 1972'de 'internment' yasasına karşı Londonderry'de protesto gösterisi yapan Katolikler üzerine Paraşütçü Birliği'nden gelen askerlerin ateş açması sonucu 13 göstericinin ölmesi ('Kanlı Pazar') ortamı gerginleştirmiştir. ... Mart 1972'de Kuzey İrlanda parlamentosu Stormont'u feshetti ve buranın yönetimini doğrudan kendisine bağladı.

IRA 1973 yılından itibaren terör eylemlerini Kuzey İrlanda'dan İngiltere'ye taşımıştır.

Ekonomik ve sosyal eşitsizlikler IRA ve Sinn Fein'in Katolik işsizler arasındaki toplumsal desteğini artırmıştır.

Açlık Grevleri

Özellikle IRA ve INLA üyelerinin 1981 yılında giriştikleri açlık grevi dikkatlerin tekrar Kuzey İrlanda sorununa çekilmesini sağlamıştır.

IRA ve Marksist INLA üyelerinin Nisan ayında başlayan ve 3 Ekim 1981'de sona eren açlık grevinde ilk ölen Bobby Sands ile birlikte 10 kişi hayatını kaybetmiştir. ... Açlık grevi sona erdikten sonra 6 Ekim'de Londra, elbise konusunda ve siyasi tutukluların bir araya gelebilmeleri konusunda bazı tavizler vermiştir.

5 Mayıs 1981'de, 27 yaşındayken açlık grevinin 66. gününde ölen Bobby Sands ölmeden üç hafta önce bağımsız milletvekili Frank Maguire'in ani ölümü üzerine boşalan sandalye için yapılan ara seçimlerde Sinn Fein listesinden İngiliz parlamentosuna milletvekili seçilmişti. Açlık grevleri 1920'de de olmuştu. 1920'deki açlık grevinde ölen Thomas McSwiney şöyle diyordu: "*en çok ıstırap veren değil, en çok ıstırap gören kazanacaktır*". Ölümler Katolikler arasında dayanışmayı artırmış, hareketin idamesi için gerekli olan yeni semboller yaratmıştır.

Protestan Şiddet Örgütleri

IRA'nın devam eden terör eylemleri karşısında Protestanlar da silahlı örgütlenmelere gitmişlerdir. Protestanların kurdukları Kralcı paramiliter şiddet örgütlerinden olan Ulster Özgürlük Savaşçıları (UFF), IRA'nın saldırılarına, karşı saldırılarla cevap verdiler. ... Bazı yıllar Protestan teröristler IRA'nın öldürdüğünden daha fazla insan öldürdü.

Protestan görevlilerin Protestan paramiliter örgütlere bilgi sızdırmış olduğu bilinmektedir. ... Kuzey İrlanda'nın nüfusu 1.610.000 civarındadır (1992 rakamları ile. İrlanda Cumhuriyeti'nin nüfusu ise yaklaşık 3.5 milyondur). Katolikler toplam nüfusun yüzde 42'sini oluşturmaktadırlar. Yüzde 58'i ise Protestanlarda oluşuyor.

Terör Eylemleri İle Çözüm Arayışları Bir Arada

İngiliz hükümeti potansiyel tehlike olarak gördüğü IRA üyelerini gerektiğinde ortadan kaldırayabileceğini 6 Mart 1988'de özellikle terör eylemlerine karşı yetiştirilmiş son derece uzman bir kadrosu bulunan SAS (Special Air Service) komandolarının Gibraltır'da silahsız 3 IRA üyesini öldürme operasyonu göstermiş oldu. Bunun üzerine IRA, Ağustos 1988'de 8 İngiliz askerini öldürür. İngiliz İçişleri bakanlığı ise İngiltere'de Sinn Fein'e yayın yasağı koyar.

Strasburg'daki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise aldığı bir kararda öldürmelerin yasadışı olduğunu belirtmiştir.

5 Mayıs 1980'de Londra'da İran büyükelçiliğinin işgaline karşı SAS komandolarının gerçekleştirdiği kurtarma operasyonuna kadar, teröristleri yakalamak için değil fakat öldürmek için eğitilmiş olan SAS komandolarının teknik özellikleri de gizli kalmıştı.

Zamanın İrlanda Cumhuriyeti başbakanı John Bruton, IRA'nın şiddetinin hiçbir idealinin gerçekleşmesine katkıda bulunmadığını, şiddetin varolan toplumsal bölünmeyi artırdığını ve daha önceleri birçok Protestan'ın kendilerini İrlandalı olarak görmelerine rağmen bugün uygulanan şiddet

sonucunda Protestanların kendilerini Britanyalı olarak tanımlamaya başladıklarını, bunun da Katolik-Protestan ayırımını artırdığını ifade etmiştir.

Yerel Partiler Ne Talep Ediyorlar?

İrlanda Cumhuriyetçi hareketinde Katolikliğin hareketten ayrı bir din olarak düşünülmesi yanlış olur. Burada din, Katoliklik İrlanda milliyetçiliğinin bir parçası haline gelmiştir.

Katolik ve Protestan örgütlerinin terör eylemleri, Kuzey İrlanda'da ekonomik yatırımları olumsuz yönde etkilemiştir. Yetersiz yatırımlar işsizliğin özellikle gençler arasında artmasına yol açarak radikal Katolik ve Protestan örgütlerin terör eylemleri için eleman sağlama işlerini kolaylaştırmış ve bu süreci besler duruma gelmiştir.

Anlaşma Arayışları Devam Ediyor

Ekim 1993'te İngiliz İçişleri bakanlığı Adams'ın Kuzey İrlanda'dan İngiltere'ye girişini yasakladı. Sinn Fein'in görüşmelere katılması şiddeti reddetmesi koşuluna bağlandı. ... Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ulusal azınlıklar komisyonunun, 'terörist örgütlerle ilişkisi olan kişi ve kuruluşların görüşmelerden dışlanması'ni içeren bir kararına karşın, ABD başkanı Clinton, Belfast'ı ziyaretinde Sinn Fein Lideri G. Adams ile görüşmüştür. Clinton'un bu hareketi ABD'deki güçlü İrlanda lobisinin desteğini kazanma çabası olarak değerlendirilmelidir.

Bu arada başbakan Blair, ortamı yumuşatmak amacıyla 150 yıl kadar önce kıtlıktan dolayı İrlanda'da yaşanan felaketi engellemek için İngiltere'nin yeterince çaba göstermediğini kabul etti ve özür diledi.

Sinn Fein, İngiltere'deki (Birleşik Krallık) 659 kişilik Avam Kamarası'na kendi partisinden iki adayın milletvekili seçilmesini sağlarken, Kuzey İrlanda'daki Protestan 'Ulster Birlikçi Parti' 10, radikal Protestan 'Ulster Birlikçi Parti' 2, 'Sosyal Demokrat ve İşçi Partisi' 3, 'Birleşik Krallık Birlikçi Parti' 1 milletvekilliği kazandılar. Bu tablo Londra için yeni sorunlar yaratacak nitelikteydi.

Ayrılıkçı Sinn Fein milletvekilleri Londra'daki mecliste yerlerini alabilmeleri için öncelikle kurallar gereği kraliçeye bağlılık yemini etmeleri gerekiyordu, fakat bunu reddettiler. Bu nedenle meclise girişleri yasaklandı.

Sorunun Çözümü Önündeki Engeller

Bu gelişmeler devam ederken Londra, Sinn Fein'in görüşme masasında yerini alabilmesi için IRA'nın silahlarını bırakması talebinde diretmeyeceğini açıkladı. Silahlı bir örgüte destek veren bir partinin görüşme masasına kabul edilmesi yeni bir gelişmeydi.

Sorunun çözümünde önemli bir rolü olduğu inkar edilemeyecek olan Dublin yönetiminin yaptığı açıklamalarda ise, İrlanda Cumhuriyeti'nin Kuzey İrlanda ile oradaki halkın çoğunluğunun onayı olmadan birleşmeyi gündeme almadığı ifade edilmiştir. Sinn Fein'in ikinci ismi ve de beyni sayılabilecek olan Martin McGuinness'e, 26 Şubat 1994'de Belfast'da, Protestanların Kuzey İrlanda'da yapılacak bir referandumda kendi geleceklerini tayin etmek (self-determination) konusunda evet veya hayır deme haklarının olup olmadığı sorulduğunda şöyle cevap veriyordu; "Onların böyle bir hakları olduğunu sanmıyorum".

İşçi Partisi'nin silahların bırakılması konusundaki ısrarından vazgeçip ateşkes ilanını baş görüşmelerine katılmak için yeterli bir adım olarak kabul etmesi ile Sinn Fein partisi ile Protestan Ulster Birlikçi Parti'nin birlikte görüşmelere katılmasını sağladı.

Londra, stratejik ve ekonomik bir önemi olmayan Kuzey İrlanda'da yeni bir yapılanmaya evet diyecektir. 1922'deki yapılanmaya benzer bir düzenleme sağlanabilir. Fakat, Protestan çoğunluğun varlığı dikkate alınırsa, IRA'nın arzu ettiklerinin tam anlamıyla tatmin edilebilmesi mümkün değildir.

ETA (BASK ÜLKESİ VE ÖZGÜRLÜK)

Franco'nun emrindeki askeri güçler Bask bölgesindeki en son bölgeyi, Bilbao'yu ele geçirdiler. Bask Cumhuriyeti sadece 8 ay yaşadı. Bask hükümeti 1979 yılına kadar süren bir sürgün dönemi yaşadı.

1936 deneyiminden sonra Bask hükümeti Paris'e taşındı. Bask dili Bask bölgesinde yasaklandı. ... Bazı Basklılar faili meçhul cinayete kurban gittiler.

1954'te Fransa içişleri bakanı olan Francois Mitterand ise Fransa'dan yayın yapan Bask milliyetçilerinin radyosu olan 'Radio Euskadi'nin yayını yasaklar.

Franco yönetimi, Bask bölgesi üzerindeki baskılarını arttırdığı oranda Basklılar arasında milliyetçi-aynılıkçı isteklerin körüklenmesine yol açmıştır. Franco yönetimi bölgesel, kültürel, eğitim ve dil üzerinde baskılarını artırmıştır. Bask ayrımcıları, Franco'nun aşırı merkezîyetçi ve Baskıcı tutumuna bir tepki olarak (özellikle genç militanlar tarafından) Bask Milliyetçi Partisi'nin (PNV) yumuşak tutumuna karşı tavır alırlar ve amaçlarının Bask bölgesinin bağımsızlığı ve Fransa'daki Bask bölgesiyle bütünleşmek olduğunu açıklarlar.

ETA'nın Doğuşu

1940'ların sonlarına doğru örgütlenmeye başlayan 'Bask Öğrenci Birliği' de ETA'nın kuruluşuna üyeleriyle katkıda bulunmuştur. Bu kuruluş Bask dili ve kültürünü korumayı amaçlamaktaydı.

31 Temmuz 1959'da Hıristiyanlarca kutsal sayılan bir günde EGI'den ayrılan bir grup ile Ekin üyeleri ETA'yı kurarlar.

Kilisenin Rolü

Katolik kilisesinin Bask bölgesindeki etkinliği anlaşılmasın ETA'nın doğuşunu, mücadelesini ve toplumdaki yerini anlamak zordur. 1960'lı ve 1970'li yıllarda Basklı militanların önemli bir kısmı Katolik kilisesinin dini okullarından gelmiştir. ... Çoğunluk ise kırsal kesimden gelmişlerdi. Bask dilinin dini kurumlarda kullanılması yasaktı. Kırsal Bask bölgelerinden gelen birçok genç din adamı bu nedenle kiliseden ayrılmışlardır.

1950'li yıllarda genç din adamları Bask bölgesindeki kiliselerde milliyetçi duygulara hitap eden konuşmaları yoğunlaştırmışlardı. 1960 yılında, tümü Bask bölgesinden olan 339 rahip Bask halkının kültürel baskıya maruz kalmasını ve kilisenin buna destek vermesini bir dilekçe ile kınamışlardır. ... 1965 yılında rahipler gösterilerde bulunmuş, sivil haklara saygı duyulmasını talep ederek kilise liderlerinin Franco'ya desteğini kınamışlardır.

1969 yılıyla birlikte ETA, militan din adamları ile ilişkiye geçer. ETA'nın Basklı Katolik din adamlarından Bask davasına destek vermelerini istemesiyle birlikte ETA ile Basklı din adamları arasında doğrudan bir bağ kurulmuş oldu. Birçok ETA üyesi bu din adamlarının faaliyetleri sonucu ETA'ya kazandırılmıştır.

İdeolojik Yapılanma ve Organize Eylem Dönemi

İspanyol siyasetinin gündeminden hiç düşmeyen ETA'nın eylemleri 1961 yılında, iç savaşın galibiyetini kutlama törenleri için Sen Sebastian'a giden Franco taraftarlarını taşıyan trenlerin engellenmesi amacıyla yapılan başarısız saldırılarla başladı. ... İlk toplantıda ETA'nın amacı, "ulusal kurtuluş için savaşan devrimci Bask hareketi" olarak tanımlandı. ... 1964 yılındaki 3. Toplantıda ise ETA, anti-empyralist ve anti-kapitalist bir örgüt olarak tanımlandı ve böylece gelenekçi PNV ile ipler koptu.

1960'da İspanyol polislerinin Bask Milliyetçi Partisi'nden (PNV) bilgi olarak yaptığı iddia edilen bir operasyonla bir darbe yiyen ETA'nın merkez komitesi 1962 başında örgütün ilk bildirisini yayınlamıştı. Bildiride ETA'nın şiddet de dahil her yolu kullanarak Bask bölgesinin bağımsızlığını kazanmak için mücadele veren bir gizli örgüt olduğu açıklandı. ... ETA'nın Mayıs 1962'deki ilk toplantısındaki kararında ayrıca etnik sınırlara göre belirlenmiş bir Avrupa federasyonundan da bahsediliyordu. Dini konularda taraf olmadığını da ifade eden hareket, ırkçılığa karşı olduğunu açıklayarak her türlü sağ ve sol diktatörlüğü reddediyordu.

Cezayir halkının Fransa'ya karşı mücadele deneyiminden etkilenen Federico Krutwig, 1963'de yazdığı bir yazısında devrimci savaşı öngörüyordu. Jose Etxebarrieta ise Mao'nun düşüncelerini Bask sorununun çözümü konusunda yol gösterici olduğunu iddia ediyordu.

Mart 1963'de toplanan ikinci meclis ... Burada Krutwig'in devrimci savaş düşüncesi kabul edildi. ... Bu arada ETA liderliği 'Liberados' ismini verdiği, kendilerini mücadeleye adanmış bir grup elemanına tam günlerini mücadeleye verebilmeleri için maaş bağlama kararı aldı. Bu da profesyonel örgütçülüğün ETA'da başlamasının ilk adımlarından biriydi.

Nisan-Mayıs 1964'deki üçüncü meclis toplantısında genç radikal üyeler, eski tüfek liderlere bayrak açtı. Bask Milliyetçi Partisi'ni (PNV) burjuva partisi olarak tanımlarken, ETA, anti-kapitalist ve anti-emperyalist olarak tanımlandı. Ekin Grubu kontrolü kaybediyordu. Fransa'daki liderler Fransız polisince Belçika'ya kovulmaya başlandı. Bu durum onların Bask bölgesinde faaliyet gösteren ETA'nın yönetiminde etkili olabilmelerini olumsuz yönde etkiledi. 1964 yılında ETA liderliği bir bildiri yayınlayarak birleşik Bask ülkesi için silahlı mücadeleye başlamaya karar verdiklerini açıklamıştı.

ETA'nın ideolojisinin geçmişi, Alman-İspanyol ana-babadan doğma, Bask dili konuşabilen Federico Krutwig tarafından 'Bask Dünya Kongresi'nde henüz ETA kurulmadan, 1956 yılındaki açıklamasına kadar uzanıyordu. Krutwig şöyle diyordu; " *Bask ülkesinin kurtuluşu yalnızca gerilla savaşıyla mümkündür*". ETA'nın temel argümanı ise Bask bölgesinin, İspanya'nın bir kolonisi olduğu ve bölgenin ekonomik, siyasi ve kültürel olarak sömürüldüğü idi. Böyle bir ideolojik bakış açısına sahip olan ETA liderliği 1964'den sonra şu yolu seçti; ETA, İspanyol polisi, askerî ve sivil muhafızlara karşı silahlı mücadeleyi başlatacak; bunun sonucu güvenlik güçleri harekete geçecek ve Bask bölgesindeki baskılarını artıracak; bu durum Basklıların tepkisine yol açacak ve ETA'ya üye katılımım, parasal desteği artıracaktır. Madrid ise yükselen Bask muhalefetine karşı direnemeyecek ve Bask bölgesini terk edecekti. Bu yaklaşım özellikle 1968'de uygulamaya konuldu. Örgütteki üçüncü dünyacılar silahlı mücadelenin hemen başlamasını ve bunun işçi sınıfını örgüte çekeceğini öne sürerken, buna karşı çıkanlar (Troçkistler) ise siyasi mücadeleye öncelik verilmesinde diretiyordu.

Fransız Bask bölgesi ise, bütün zorluklara rağmen ETA operasyonlarının yönetildiği bir üs ve sığınak olarak kullanılmaya devam etti.

Örgüt İçi İdeolojik Mücadeleler

Kuruluşundan bu yana içinde çeşitli görüşteki grupları barındıran ETA, örgüt politikalarının belirlendiği beşinci meclis (ETA-V) toplantısında, toplumsal ve sınıfsal konulara ağırlık verilmesini savunan ve etnik kimlik etrafında politika yapılmasına karşı çıkan Troçkist eğilimli grup, etnik mücadele ile sınıf mücadelesini beraber götürmek isteyen eski tüfek ETA üyelerince örgütün siyasi bürosundan atıldılar.

Muhafazakar eski tüfek kadro, Altıncı Meclis'e katılan işçi sınıfı taraftarı radikal yeni kuşak üyelerini ETA'yı İspanyol devrimci Marksist solunun içine çekmeye çalışmakla suçladılar. Bu suçlanan grup Altıncı Meclis toplantısında "İspanyol devletinin şiddetle yıkılması ve işçilerin silahlı konseylerinin ülkenin kontrolünü ele alması, işçi konseylerince kabul edilen '*Bask ulusunun ayrılık ve tekrar birleşme hakkı*'nın savunulması, tazminat ödenmeksizin malların toplumsallaştırılması, Bask ve İspanyol dilinin eşitliği gibi kararlar alınışlardı.

1974 yılı iç savaştan sonra şiddetin en yoğun olduğu yıl olmuştur. Bu arada ETA, Kasım 1974'de ETA-militar ve ETA-politiko-militar olarak ikiye bölündü. ETA politiko-militar toplumsal örgütlenmeye ve sınıf savaşına öncelik verirken, ETA militar İspanyol devletine karşı silahlı mücadeleyi tek yol olarak görmüştür. ETA militar zamanla üye sayısını artırmıştır.

Örgütteki bazı elemanlarca silahlı mücadelenin yanlış olduğunun çeşitli defalar ileri sürülmesi üzerine ise ETA liderliği 14 Aralık 1991'de yayınladığı örgüt içi bir dokümanda silahlı mücadelenin düşmana karşı başarı kazanmak için tek yol olduğunu ve bunun devam edeceğini açıklamıştı.

Şiddet Tırmanıyor

Toplumsal protestolar sonucu Franco 30 Aralık 1970'de ölüm cezası verilen altı ETA üyesinin cezalarını

hapse çevirtmek zorunda kaldı ve Beihl serbest bırakıldı. Ölüm cezaları kaldırılan militanların her birine 30'ar yıl hapis cezası verildi. Fakat, Franco öldükten sonra, tümü 1977 yılına kadar ya hapisten çıktı, ya da Avrupa başkentlerine sürgüne gittiler. İdam cezalarının kaldırılmasında ETA yönetimi ile İspanyol hükümet görevlileri ve siyasetçiler arasında bir takım görüşmelerin yapıldığı ve bunun görüşme sürecine etki ettiği açıklandı.

1972'de ETA yönetimi Franco'nun en güvendiği insanlardan olduğu ileri sürülen İspanya başbakanı Amiral Luis Carrero Blanco'yu ... kaçırmaya karar verdi.

ETA, Franco Rejimine Karşı İşbirliği Arayışında

Bask bölgesinin 2.5 milyonun biraz üstünde olan (1975 verilen) nüfusunun 550.000 kadarı Bask dili konuşabiliyor (İspanya'nın nüfusu 1992 rakamlarına göre yaklaşık 39 milyondur). ... Bölgedeki işçilerin yaklaşık yüzde 45'i Basklı olmayan, İspanya'nın diğer bölgelerinden Bask bölgesine iş bulmak amacıyla göçmenlerden oluşmuştur.

Franco 22 Kasım 1975'de öldü. ... Geçiş dönemine öncülük eden Kral Juan Carlos, Aralık 1978'de yeni anayasayı ilan etti. 1978 Anayasası bölgesel hükümetlerin oluşturulmasını da içeriyordu. İlk yerel seçim Mart 1980'de yapıldı. Bask Milliyetçi Partisi (PNV) Bask yerel meclisinde çoğunluğu elde etti. Sosyalist Parti (Bask bölgesi) ikinci sırada yer alırken, ETA'nın siyasi kanadı olan ve 1978'de kurulan Herri Batasuna (HB-Halk Birliği) seçimden üçüncü parti olarak çıktı.

İspanya'nın bir otonomiler devletine dönüşürülmesi subaylar arasında rahatsızlık yaratmıştı. İlk askeri darbe girişimi 17 Ekim 1978'de Kral Juan Carlos'un Güney Afrika'ya yaptığı bir ziyaret sırasında gündeme geldi. Başbakan Suarez'i kaçırp bir 'Ulusal Mutabakat Hükümeti' oluşturmayı amaçlayan bir grup subay ... İspanya anayasasının eski haline getirilmesi ve otonomi verilen bölgelerin bu haklarının iptal edilmesi için bir örgütlenme içerisine girmişler fakat başarılı olamamışlardı. 1978 darbe girişimine de adı karışan Albay Tejero, bir grup askerle 23 Şubat 1981'de yeni bir girişimde bulunarak İspanyol meclisini (Cortes) kuşatmış ... Fakat yine Kral Juan Carlos kendisine bağlı üst rütbeli subaylarla 'Operasyon Diana' adını verdikleri bir çalışmayla bunu engellemeyi başarmış, bu olaya adı karışan darbeci generaller ve subaylar 24 Şubat-6 Mart tarihleri arasında tutuklanmışlardı.

Franco Dönemi Sonrası Arayışlar

1978 Anayasası İspanya'yı otonom bölgelerden oluşan bir devlet haline getirdi. Bask ve Katalonya bölgelerine verilen otonomi statüsü 25 Ekim 1979'da bir referandumla kabul edildi. Böylece bu iki sanayi bölgesine yerel parlamentolarını oluşturma, vergi, polis, eğitim ve radyo-televizyon yayını konusunda kontrol yetkisi verildi. Fakat ETA ve Herri Batasuna tam bağımsızlıktan taviz verilemeyeceğini açıkladılar. 1978 Anayasası'ndan sonra Bask bölgesinde terör azalacağı yerde artmaya devam etti.

Önceleri zayıf olan bu tür örgütlenmeler zamanla profesyonelleşti ve bildiğimiz Anti-Terörist Kurtuluş Grupları (GAL) gibi örgütlerin doğmasına yol açtı. GAL 1983'de ETA'ya karşı kuruldu. ... 1996 yılında İspanyol basınında GAL elemanlarının ETA üyelerine karşı yargısız infaz eylemlerine giriştiği, mafya ile ilişkiler içinde olduğu konusunda suçlamalar yayınlandı. Ayrıca GAL'in, İspanyol istihbarat örgütü CESID bünyesinde bir birim olarak kurulduğu ve tehlikeli olduğu belirtilen ETA üyelerini (İspanya ve Fransa'da) öldürdüğü de iddia edilmiştir. 1983-1987 yılları arasında bir iddiaya göre bazı ETA liderleri de dahil 27 kişinin öldürüldüğü ifade edilmiştir. Bu iddialar nedeniyle tutuklanan 2 İspanyol polis İçişleri Bakanlığı'nın örtülü ödenekten GAL faaliyetlerini desteklediğini ve 1989-1991 yılları arasında bakanlığın örgüt faaliyetleri için 1.5 milyon dolar ödediğini iddia etmişlerdi. Zamanın başbakanı Gonzales ise bu konudan haberdar olmadığını belirtirken, Bask Bölgesi Sosyalist Partisi lideri Ricardo Garcia Damborenea, Gonzales'in bu oluşumdan haberdar olduğunu açıklamıştı. Bu öldürmeler nedeniyle Gonzales'in en önemli adamlarından biri olan eski güvenlik bakanı Rafael Vera da Şubat 1995'de gözaltına alınmıştı.

ETA önceleri, bir zamanlar IRA'nın yaptığı gibi, sivil halkın yoğun olarak bulunduğu yerlere bombalı saldırılar düzenlerdi. En önemli bombalama eylemlerinden biri de Madrid havaalanına ve iki demiryoluna 29 Temmuz 1979'da koyduğu bombalardır. ... ETA yönetimi bu ölümlerden İspanyol polisini sorumlu tutmuştur. ETA, yaptığı bir açıklamada patlamadan yarım saat önce polise telefonla haber verilmiş olduğunu fakat polisin patlamaları önlemek için bir girişimde bulunmadığını belirtmişti.

Temmuz 1987'de Barselona'da bir süper markete konan bomba ise ETA'nın geleneksel yöntemini henüz bırakmadığını gösteriyordu.

Şiddet, karşı şiddeti doğurduğu için bundan yasal faaliyet gösteren ve açık hedef olan Herri Batasuna üyeleri de tedirgin olmaktadır. Fakat ETA, Bask bölgesinde kendisine karşı yapılan eleştirilere bile şiddetle karşılık veriyordu. Saldınlarla Bask bölgesindeki halkı terörize ederek sindirmeye ve böylece yörede tek güç olduğunu kanıtlamaya çalışıyordu.

Bu arada ETA'nın özel bir önem verdiği fakat İspanyolların çoğunlukta olduğu Navara bölgesinin ayrı yapılacak bir referandum hakkı olmadığı, buranın tarihsel olarak kendilerine ait olduğu da iddia ediliyor. ETA'nın askeri kanat sorumlusu ayrıca ölen masum sivillerin ailelerinin bir kamuoyu yaratarak merkezi hükümet üzerine bir baskı oluşturabileceklerini ve bunun da hükümetle ETA'nın masaya oturmalarına yardımcı olabileceğini hesap etmektedir. İlginçtir, yaratacağı toplumlar arası kin ve ayrılığı dikkate almadan hemen hemen bütün şiddet örgütlerinin en çok önem verdikleri ve başarıya ulaşacaklarına inandıkları yöntem budur.

Mali Kaynaklar

ETA, mali kaynaklarını soygunlarla, bölgedeki yatırımlara koyduğu vergilerle, bölgede yatırım yapan sanayicilerden aldığı haraçlarla (işadamlarının listesi yapılar onlardan para alınması) sağlıyordu. Ayrıca, adam kaçırmalar da önemli bir gelir kaynağı idi.

ETA, hemen hemen hiç bir ayrılıkçı şiddet örgütünde görülmemiş oranda mali kaynaklarını bu kaçırmalardan sağlamıştır.

İş adamlarını kaçırmak bir örgütün faaliyetlerini idame ettirmenin özellikle ETA'ya has olmasının nedeni, Bask bölgesinin, İspanya'nın sanayi ve mali merkezi olmasından ileri gelmektedir. İspanya'daki sanayiciler ve mali kuruluşlar geleneksel olarak Bask bölgesini seçmişler ve günümüzde Avrupa ticaret merkezlerine yakınlığından dolayı da şiddet eylemlerine rağmen bunu değiştirme girişiminde bulunmamışlardır. Gelirlerinin önemli bir kısmını Bask bölgesindeki 20-30 büyük şirketten topladığı on milyonlarca dolarla sağlayan ETA'nın para taleplerine buradaki karlı yatırımlarını ve faaliyetlerini sürdürmek isteyen mali ve sanayi alanındaki yatırımcılar ender olarak direniş gösteriyorlardı. Ortamı adeta kanıksamışlardı.

Terör'e Karşı İşbirliği

Fransa'daki Bask bölgesi, ETA üyelerinin sığınağı haline gelmişti.

Fransa'nın eleştirilerine rağmen İspanyol güvenlik birimleriyle doğrudan veya dolaylı olarak bağlantılı olan karşı terör ekipleri, İspanya'daki faaliyetlerini özellikle Fransa'daki Bask bölgesinden yürüten ETA üyelerini öldürmeye devam ettiler. ... Bu arada İspanya'da, ETA hakkında destekleyici yazılar yazan kişiler de tutuklamalardan nasibini alırlar. 1984'de İspanya'da siyasi terör suçlarına uygulanan cezalar artırılmıştı. Şüphelilerin tutuklanması ve gözaltında bulundurulma süreleri 10 güne çıkarıldı. Yargılamalar Bask bölgesi dışına alındı. 1984'de sosyalist Gonzales hükümeti, sosyalist Mitterand yönetimi ETA terörü konusunda fikir birliğine vardılar ve öncelikle Paris, ETA üyelerini üçüncü ülkelere göndermeye başladı. Çünkü terör, Fransa'nın Bask bölgesine de bulaşmaya başlamıştı.

1992-93 yıllarında 500' den fazla ETA üyesi tutuklandı. ETA, bu tutuklama kampanyasının başlamasıyla birlikte ateşkes ilan edip İspanyol hükümetine görüşme önerisinde bulundu. ... ETA, kendisinden olmayan, kendisine uymayan herkesle potansiyel savaş halindeydi. Bu durum hemen hemen her ayrılıkçı şiddet hareketinin doğasında vardır.

Polisle işbirliği yaptığından şüphelenilen veya örgütten ayrılan ETA üyelerini öldürmeye devam eden örgüt bu arada kendi dışında güçlenme emaresi gösteren örgütlere karşı da tavır almıştır.

Şiddet Çıkmazı

Bask bölgesine ordu kurma gibi konular dışında, mali ve güvenlik konularında her türlü yerel yetki verildiği halde ETA örgütü tam bağımsızlık için mücadeleye devam ediyor.

ETA ve onun hemen hemen her türlü eylemine arka çıkan, Herri Batasuna anayasal değişikliklerle bölge halkına sağlanan imkanların kendilerini Bask bölgesinde marjinalleştirebileceğini hesap ederek gündemde kalmak amacıyla değişik eylemlerin hesaplarını yapıyorlar.

Bask bölgesinin 1980 sonrası yeni siyasi kazanımlar elde etmesi ve İspanyol ekonomisinin Avrupa ekonomisi ile bütünleşmesiyle birlikte gelen toplumsal, siyasal, ekonomik kazanımlar Bask bölgesinde yaşayan insanların önemli bir çoğunluğunun toplumsal, ekonomik ve siyasal önceliklerini değiştirmeye başlamıştır.

PKK (KÜRDİSTAN İŞÇİ PARTİSİ)

Tarihi Gelişim

PKK, diğer ayrılıkçı şiddet hareketlerinde ve onlara verilen toplumsal desteklerde olduğu gibi, yoksulluk, toplumsal siyasal, kültürel çıkmazlar nedeniyle insan kaynağını canlı tutmakta bir zorlukla karşılaşmamıştır. ... Temel tezleri ise Kürdistan'ın sömürge olduğu iddiasıdır. Genellikle milliyetçi örgütler temsil ettiklerini iddia ettikleri etnik grupları sömürge olduklarını ve bu durumdan kurtulmak için mücadele verdiklerini ileri sürerler. Burada amaç, Birleşmiş Milletleri sömürgeciliğin tasfiyesi amacıyla kabul ettiği self-determinasyon hakkından yararlanmaktır. Fakat self-determinasyon hakkının tam olarak hangi durumlarda geçerli olduğu ve kimleri kapsadığı konusunda tam bir görüş birliği yoktur. Birleşmiş Milletler Teşkilatı ise, her zaman teşkilata üye devletlerin toprak bütünlüğünü korunmasından yana olduğunu açıkça belirtmiştir.

Doğu ve Güney Doğu Anadolu bölgelerinin geri kalmışlığı Türkiye İşçi Partisi'nin (TİP) 1965'de Büyük Millet Meclisi'nde temsil edilmeye başlanmasıyla birlikte bu parti içinde yer alan 'Doğu kanadı' (Sol eğilimli) tarafından gündeme getirilmiştir (TİP 13 Şubat 1962'de bir grup sendikacı tarafından kurulmuştu. 1965 seçimlerinde %3 oy alarak mecliste 15 milletvekilliği kazanmıştı). Sol'daki Kürt aydınları önceleri Türkiye sosyalist hareketi içerisinde kendilerine müttefik arayacak, daha sonra ise kendi bağımsız örgütlenmelerine gideceklerdi. Bu arada sol örgütlenmenin dışında bir grup Kürt ise TDKP'de (Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi. 1965'de Urfa milletvekili F. Bucak, ve Sait Elçi tarafından kuruldu) örgütlendiler. 1967'de, Türkiye İşçi Partisi ile TDKP arasında bir işbirliği ('Doğu Mitingleri'nde) gözlenmiştir. Bu arada, 1960'lı yılların sonunda, İşçi Partisi'nden insanların da içinde yer aldığı Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) kurulmuş ve 'Doğu Sorunu'nun da tartışıldığı bir entelektüel platform oluşturulmuştur. Mayıs 1969'da, özellikle Yön Hareketi ve Türkiye İşçi Partisi içinden gelen Kürt sosyalistleri Ankara ve İstanbul'da (ve daha sonra da Diyarbakır ve Batman'da) DDKO'ları kurdular. Kürtlerin kültürünün geliştirilmesi, Kürtlerin yaşadığı bölgelerdeki her türlü baskının sona erdirilmesi gibi düşünceler etrafında örgütlenen bu gruplar üniversitelerdeki Kürt gençlerini kültürel bir çalışma içerisine sokmak amacıyla yola çıkmışlardı. DDKO'luların, TİP'in dördüncü kongresine katılan delegeler üzerinde de etkileri olmuş ve kongrede Kürtler hakkındaki kararın alınmasında önemli bir rol oynamışlardır.

Türkiye İşçi Partisi'nin 1970 yılındaki 4. büyük kongresinde de Kürt sorunu tartışılır. Bu kongrede Türkiye'nin doğusunda yaşayan Kürtlere zaman zaman baskı uygulandığı, bu bölgenin bilinçli olarak geri bırakıldığı vurgulanmış ve Kürt halkının haklarını kullanmada TİP'in desteğinin sağlanacağı ilan edilmiştir. ... 12 Mart 1971'de ilan edilen sıkıyönetim ile birlikte DDKO'lar kapatılmış ve bir çok üyesi ise tutuklanmıştır. TİP ise, 4. Genel kurul toplantısındaki bazı rapor ve bildirimleri (özellikle Kürt sorunu üzerine olanlar) anayasa ve siyasi partiler kanununa aykırı olduğu gerekçesiyle, 21 Temmuz 1971'de Anayasa Mahkemesi'nce kapatıldı.

PKK'nın kurucularından Abdullah Öcalan, Ali Haydar Kaytan, Cemil Bayık, Haki Karer ve Kemal Pir AYÖD içinde faaliyette bulunuyorlardı. Önceleri Türkiye solu içerisinde varlıklarını sürdüren bu grup 1970'li yılların ilk yarısından itibaren Güney Doğu'nun (dolayısıyla çoğunlukla Kürtlerin) geri kalmışlık, yoksulluk sorununa öncelik veren bir tutum içine girmiş ve Türkiye solundan ayrı olarak örgütlenme yolunu seçmiştir. 25 kişi, Ankara'daki toplantılarında Kürdistan'da mücadele kararı alırlar. Doğu ve güneydoğu illerinde siyasi faaliyetlere başlanır. ... Mayıs 1977'de örgütün Kürt olmayan kurucularından Haki Karer öldürülünce örgüt, devlet ajanlarıncı öldürüldüğünü iddia eder. Fakat Karer'in PKK tarafından öldürüldüğü de ileri sürülmüştür. Öcalan'ın PKK'nın IV. Ulusal Kongresi'nde "(...) partiye bağlı olan, ölümü hak etmedikleri halde ölümle cezalandırılan çok sayıda kişi vardır(...) bazılarının itibarlarının iade edilmesi de karar altına alınmalıdır" sözleri örgüt içi öldürmelerin olduğunu doğrulamaktadır.

Öcalan, genişleyen faaliyetlerin bir çerçeve içerisinde yürütülmesinin siyasi bir örgütü gerektirdiğini "Kürdistan Devriminin Yolu" isimli Sonbahar 1977'de yayınladığı bir bildiriyle açıklamış, ve siyasi örgütlenmede geçiş dönemine 1978'de bir parti kurarak (PKK) yeni bir boyut kazandırmıştır.

1970'li yıllarda *Özgürlük Yolu* Dergisi (Kemal Burkay, A. Baran ve arkadaşlarınca Haziran 1975'de yayınına başlamıştı), *Rizgari* Dergisi (1976'da Kürtçe ve Türkçe olarak yayınlanmaya başlanmıştı. 1979 sonbaharında son sayısı yayınlandı. Bağımsız bir Kürdistan Komünist Partisi'nin kurulmasını mücadele için gerekli gören grubun karşısına çıkan ve komünist partisi olmadan da siyasi mücadelenin demokratik kuruluşlarca üstlenebileceğini ileri süren bir grup Ala Rizgari'yi oluşturdu), Komal Yayınları (Ankara'da 1974 sonlarında faaliyete başlamış ve Kürt sorunu üzerine bir çok kitap yayınlamıştı) gibi kurumlaşmalar önemli bir tartışma ortamı da oluşturmaktaydı. 1973-1977 dönemindeki ideolojik çalışmalar, 27 Kasım 1978'de PKK'nın yaklaşık 25 kişinin katılımıyla Diyarbakır/Lice'de resmen kurulmasıyla yeni bir boyut kazanmıştır. İdeolojik hazırlık döneminden pratik faaliyet dönemine geçilmiştir.

Bu arada 1980 askeri darbesi sonucu yapılan tutuklamalarla dolan Diyarbakır cezaevi PKK'nın kadro genişletme çalışmalarına zemin hazırladı ve yeni kadroların eğitimi çalışmalarında önemli bir rol oynadı. PKK merkez komitesi üyesi Kemal Pir'in, "*Kürdistan özgürlük mücadelesinin kalbi Diyarbakır'da, Diyarbakır'ın kalbi de zindanda atmaktadır*" ifadesi PKK'lıların yoğun olarak buldukları cezaevlerinin birer eğitim merkezi haline getirilmiş olduğunu göstermektedir.

PKK'nın önemli askeri komutanlarından Mahsun Korkmaz ... Mart 1986'da öldü. PKK'da uzun yıllar üst kademe görevlerde bulunan Selim Çürükkaya'ya göre ise Korkmaz, 3. Kongreye beş gün kala Öcalan'ı eleştirdiği için ortadan kaldırılmıştı. 1982'de partinin kuruluşunda var olan yapısının tasfiye edildiğini ileri süren Çürükkaya, Öcalan'ın diktatörlüğünün kurulduğunu, merkez komitesinden birçok ismin hain ilan edilerek öldürüldüğünü, bir kısmının Avrupa'ya kaçtığını ve diğerlerinin ise Öcalan ile beraber kalmayı tercih ettiklerini belirtmiştir.

Şiddet Dönemine Geçiş

1984 Haziran'ında Silahlı Propaganda Birliği oluşturuldu. ... Hazırlıklar tamamlandıktan sonra 15 Ağustos 1984'de bir grup PKK'lı Eruh ve Şemdinli saldırıları ile, Öcalan'ın en önemli araç olarak gördüğü silahlı mücadeleyi başlattı.

PKK silahlı saldırılarının yanı sıra, uluslararası faaliyetlere de önem vermekteydi. İsmail Beşikçi'ye göre, her türlü uluslararası toplantının, uluslararası görüşmenin silahlı mücadeleye bağlı olarak gerçekleştirilmesi gerekiyordu. Bu amaçla ERNK (Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi) 21 Mart 1985'te Öcalan'ın bir kuruluş bildirgesiyle kurularak uluslararası alanda bir meşruluk kazanmak amaçlandı.

1986 yılında ARGK (Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu) kuruldu. Bu birimin amacı ise şiddet eylemleriyle merkezi hükümeti zor duruma sokup örgüte siyasi hareket alanı sağlamaktı. Ara sıra ilan edilen ateşkesler ise örgütün silahlı birimlerine yeniden toparlanma imkanı sağlamaktaydı. Bütün ayrılıkçı şiddet örgütleri zaman zaman ateşkes ilan ederler. PKK merkez komitesi üyesi (yeni adıyla başkanlık konseyi) Mustafa Karasu'ya göre, PKK'nın ateşkes taktiği Türk devletinin arkasındaki destekleri zayıflatmıştır.

PKK, Uluslararası Gelişmelere Ayak Uydurma ya Çalışıyor

PKK'nın Ocak 1995'de toplanan 5. Kongresi'nde ... Türkiye üzerindeki siyasi baskısını artırmayı sağlamak amacıyla sürgünde bir Kürt parlamentosu kurulması kararı alındı.

5. Kongrede, Öcalan'ın genel sekreterlik statüsü başkan olarak değiştirildi ve bir başkanlık konseyi oluşturuldu. Cemil Bayık, Duran Kalkan, Murat Karayılan, Halil Ataş, Haydar Kaytan ve Mustafa Karasu başkanlık konseyi üyesi oldular. Bu kongrede önemli bir gelişme de PKK'nın bayrağı üzerinde yapılan değişiklik konusunda oldu. Doğusunda sosyalistlerin ağırlıkta olduğu bir hareket olan PKK (hala öyle olduğunu iddia ediyorlar), bayrağındaki sosyalist bir sembol olan orak-çekiç'i kaldırarak hem kendi tabanının dayandığı geleneksel toplum yapısına uygun bir değişikliğe gitti, hem de uluslararası alanda özellikle batılı gelişmiş ülkeler nezdinde Marksist-Leninist bir örgüt olarak tanımlanmaktan kurtulup imaj tazelemeyi amaçladı.

Güneydoğu'da terörle mücadele amacıyla yapılan harcamalar yılda 7 milyar dolara kadar ulaşmıştır. Sakıp Sabancı'nın, terörle mücadelenin faturasının çok pahalı olduğu ve bu nedenle Kuzey İrlanda ve Bask deneyimlerinden dersler çıkarıp akılcı reçeteler bulunması gerektiğini ileri sürmesi, bazı Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) üyelerinin Kürt sorununun büyümesinden dolayı batı ile ilişkilerinin olumsuz yönde etkilendiğini ifade etmeleri, Öcalan'ın öngörüsünü doğrular niteliktedir.

8 Aralık 1994'de Devlet Güvenlik Mahkemesi DEP'li 8 milletvekilini mahkum etmişti. Remzi Kartal Ocak 1995'de yurt dışından verdiği bir demeçte kendilerinin seçilmiş milletvekilleri olarak PKK'nın yanında olduklarını açıklamıştır. Bu açıklama Anayasa Mahkemesinin DEP'i kapatma gerekçesini adeta haklı çıkarmıştır.

Örgütlenmedeki Başarının Nedenleri

PKK, iç ve dış örgütlenmesinde önemli bir başarı sağlamıştır, Ekonomik yoksulluk, yüksek orandaki işsizlik ve merkezi hükümetlerin sertlik yanlısı tutumları PKK'ya bolca insan kaynağı sağlamıştır.

Kapatılan Demokrasi Partisi milletvekili Hatip Dicle Kürt sorununu kendilerinin yaratmadığını, ekonomik zorlukların halka başka alternatif bırakmadığını söylemiştir. Diyarbakır ticaret Odası'nın rakamlarına göre güneydoğudaki işsizlik oranı %36'ya ulaşmıştır. Bu orana gizli işsizliği de eklersek çok daha yüksek olacağı şüphesizdir. ... OECD'nin 1985 rakamlarına göre Diyarbakır bölgesi (çevresindeki illerle birlikte) Türkiye'de bölgelerarası gelirin en düşük olduğu yer olarak belirtilmiştir.

Ekonomik yoksulluk PKK'nın etnik Kürt kimliği üzerine propaganda yaparak özellikle işsiz Kürt gençlerini kadrolarına katmasına yardımcı olmaktadır. Gerger, Kürt nüfusun ekonomik ve siyasal olarak Türkiye'nin batısıyla entegre olmasının engellenmesini, Timuroğlu ise hükümetlerin yeterli kaynakları doğu illerine aktarmamasını, Güneydoğu sorununun (veya Kürt sorununun) temel nedeni olarak görürken, Avcıoğlu feodal yapının bölgenin ekonomik gelişmesini engellediğini iddia etmiştir.

Var olan ağalık düzeninin ve yoksulluğun doğurduğu baskının sürekliliğini korumasına yardımcı olduğu düşük toleranslı siyasi kültür, işsiz ve yaşadıkları durumdan hiç de memnun olmayan gençlerin şiddetle başarı sağlanabileceği yolunda bir kanıya varmalarına yol açmış, ve bu da PKK'nın eylemleri için kolayca insan kaynağı sağlayabileceği bir ortam yaratmıştır. PKK'nın eski isimlerinden biri olan Çürükkaya'ya göre Öcalan'ın taktiği "köylerde 20 kişiyi öldüreceklerin ki diğerlerinin akli başına gelsin, boyun eğsinler" idi.

Mali Kaynaklar

PKK, Türkiye'den yurt dışına taşıdığı mülteciler sayesinde yurt dışı faaliyetlerinin insan kaynağını ve bu arada mali desteğini de garantiye almıştır. ... Yabancı bir ülkeye sahte pasaportla veya pasaportsuz gidebilmek mültecilik başvurusu için de bir avantaj sağlıyordu. Çünkü siyasi nedenlerle pasaport alamadıklarını ve ülkeden yasa dışı yollarla kaçmak zorunda kaldıklarını iddia edebiliyorlardı. 1991 öncesi mülteciler Türkiye'de Kürtçe konuşmalarının bile yasak olduğunu belirterek çok kolaylıkla mültecilik başvurularının kabulünü sağlıyorlardı.

PKK'nın, belli bir süre için Türkiye'den yoğun mülteci akımına izin verdiği, belli bir düzeye ulaşıldıktan sonra yavaşlatılması için talimat gönderdiği bu işi yapan kişilerce ifade edilmiştir. Bu göçlerle PKK amacına ulaşmış ve Avrupa kamuoyunun dikkatlerini Türkiye'ye çekmeyi başarmıştır.

Avrupa başkentlerindeki siyasi örgütlenmelerinde başarılı faaliyetler yürüten PKK temsilcileri, on binlerce Kürt mültecinin bağlı oldukları Kürt derneklerine aidat vermeleriyle de mali sorunlarını önemli bir ölçüde çözmüştür. Yurt dışındaki Kürt dernekleriyle ilişkili olmak, bir Kürt'ün mülteci olabilmesinin ve başvurusunun kabul edilebilmesinin en önemli koşullarından biridir. Bu dernekler, Kürt mültecilerin avukatlık, barınma vs. sorunlarıyla ilgilenmektedirler. Londra, Paris veya Berlin'de olsun mülteci avukatları hemen hemen bellidir ve buralardaki Kürt örgütleriyle, özellikle PKK ile, yakın ilişkileri vardır. Tabii ki, bu avukatlık büroları yaptıkları işlerden önemli oranda bir gelir elde etmektedirler ve bu gelirden mahrum kalmak istemezler.

PKK'nın elinde ayrıca uyuşturucu ticaretinde de kullanabileceği büyük bir insan kaynağı mevcuttur.

Uyuşturucunun finansmanı ise Kıbrıs, Türkiye, Rusya ve Avrupa'nın önemli başkentlerindeki büyük zenginler yapıyorlar ve yüz milyarlarca dolar olduğu ileri sürülen bu pazardan önemli miktarlarda nakit elde edebiliyorlar. Her iş adamı (veya adamları) 'havuz'a koyduğu paranın yanında, kendi ülkesindeki geçişleri organize etmekle de sorumluydu. Uyuşturucu işiyle uzun zamandan beri uğraşan Türkiyeli birçok uyuşturucu kaçakçısı, işlerini Avrupa piyasalarına ucuz mal süren PKK'ya kaptırmaktan şikayet etmektedirler.

PKK merkez komitesi üyesi Karasu ise Almanya'daki durumu şöyle ifade ediyor; "*Kürtlerin devleti-kanunları yok ki uysun. Köle olduğumuz müddetçe her yöntemi kullanırız*".

Kuzey Londra'daki uyuşturucu ticareti ise Kıbrıslı Rum uyuşturucu kaçakçılarının elindedir ve PKK bu tekeli kıramamıştır.

Örgütün artan ulusal ve uluslararası düzeydeki askeri ve siyasi faaliyetleri mali yükü artırmıştır ve bu yük küçük miktarlardaki para transferleriyle karşılanamaz hale gelmiştir. Örgüt yalnızca binlerle ifade ettiği silahlı militanlarını beslemekle yetinmiyor, bunların bakılması gereken aileleri varsa eğer, onlara da dolaylı olarak mali destek sağlamaktan geri kalmıyor. PKK daha önceleri topladığı paraları yasal yatırımlara dönüştürerek uzun vadede varlığını sürdürme yoluna gitmiş ve bu amaçla da gerekli şirketler kurulmuştur. Bu şirketler Londra, Paris ve Berlin gibi şehirlerin belirli caddelerinde yoğunlaşmıştır ve buralar adeta birer 'kurtarılmış bölge' haline getirilmiştir.

İttifak Anlayışı

PKK liderliği Türkiye'ye karşı başarı sağlamalarına katkıda bulunabilecek her türlü ittifaka girmeyi stratejik bir gereklilik olarak kabul etmiştir. Öcalan, gazeteci-yazar Oral Çalışlar ile yaptığı bir söyleşide ABD dahil her türlü ittifaka girebileceklerini fakat bunun emperyalizme karşı savaşmalarını engellemeyeceğini ifade etmiştir. ... Gündoğan'a göre ABD ve onun Orta Doğu'daki en önemli müttefiki İsrail PKK'nın varlığını sürdürmesini ister çünkü bu durum Türkiye'yi İsrail'e ve ABD'ye bağımlı kılar.

Gelişmeler gösteriyor ki, ulusal sınırlarla oynamadan Kürtlere yaşadıkları bölgelerde kültürel ve idari yönetim hakkı verilmesi ABD'nin bölgesel istikrar planlarıyla çelişmez. ABD'den daha fazlasını uman politikalar PKK için yeni sorunlar doğurabilecektir.

Eğer gelecekte bir Kürt devleti ABD'nin Orta Doğu'daki çıkarlarına uygun düşerse, Washington bunu hayata geçirmek için girişimlerde bulunacaktır. Bu amaçla bölgedeki Kürt örgütlerle doğrudan veya dolaylı ilişkiler kurulmuştur. ... Yalçın Küçük'ün "...Amerika'nın himayesinde tutucu bir Kürt devleti projesi dosyada bekliyor" sözü Perinçek'in, "Federasyon bir biçimdir, emperyalizme karşı da olabilir taraftar da olabilir" ve eğer "Kürt sorununu emperyalizme karşı mücadeleden koparıp kendi başına bir sorun olarak ele aldınız mı, önünüzdeki seçenekler yenilgi veya ABD mandası olacaktır" uyarısıyla denk düşüyor. Federatif bir çözüm öneren, Türkiye'de devam eden iç sorunun başkalarının işine yarayabileceğini ve bunların Kürt meselesinden yararlanmak isteyebileceklerini belirten Kürdistan Sosyalist Partisi lideri Burçay'a göre ise Kürdistan'ı bölüşmüş olan devletlerin desteği ile bu mücadeleyi yürütmek mümkün değildir. Suriye ile kurduğu ittifak PKK'ya bir merkezi üs sağlaması bakımından çok önemli idi. Bunu başardıktan sonra sıra Kuzey Irak'taki boşlukta bir yer edinmeye gelmişti. Bağdat'ın var olan uluslararası sisteme ters düşen tutumunun cezalandırılması ve yeniden tekerrürünün önlenmesi (ve de herhangi bir stratejik bölgede bu tür niyetleri olanlara ders olması amacıyla) için alınan Birleşmiş Milletlerin 688 sayılı kararını takiben Kuzey Irak'ta yaratılan otorite boşluğunu doldurma yarışına PKK da katıldı.

Kuzey Irak Kürt yönetiminin Londra temsilcisi H. Zibari Türkiye'nin dünyaya açılan tek pencereleri olduğunu ve Türkiye ile işbirliğinin kendileri için çok önemli olduğunu belirttikten sonra PKK'nın Kuzey Irak'taki faaliyetleri hakkında şunları söylüyor; "Biz Kuzey Irak'ta bir yönetim kurduk. PKK gitsin aynı işi Türkiye'de yapsın".

Türkiye'deki eylemlerde 1984 yılından Ekim 1996'ya kadar Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da görev yapan 152 öğretmenin öldürülmesinin temelinde de bunların PKK tarafından her nasılsa 'sömürgeci idarenin temsilcileri' olarak görülmesi anlayışı yatmaktaydı.

PKK merkez komitesi üyesi Karasu ... " Biz siyasi bir vürs gibiyiz. Bizim olduğumuz yerde başka bir Kürt örgütünün şansı yoktur". Tabii ki bu durum 'Tekoşin' gibi, küçük çapta ve terör eylemlerine sıcak bakmayan, özellikle Tunceli yöresinden aydınlarının kurduğu sol örgütler için geçerlidir. Tunceli'deki sol örgütleri, buradaki kökleşmiş yapılanmalarından dolayı bölgeden dışlamayı başaramayan PKK, bazı sol örgütlerin PKK ile ittifak yapmasını sağlarken, işbirliğine sıcak bakmayanların Güneydoğu bölgesinde bağımsız faaliyette bulunmalarını engellemeyi başarmıştır.

Ala Rizgari'nin lideri İ. Güçlü, İsmail Beşikçi'ye yazdığı mektupta (11 Ağustos 1990) PKK hakkında şunları söylüyor; "PKK, kendisini Kürtlerin tek partisi sayıyor... diğer partilere hayat hakkı tanımayacaklarını çok açık bir biçimde ileri sürüyorlar". Apocular "... kişisel, şefsel ve partisel amaca varmak için her türlü araç ve gereci kullanacağı gibi, her türlü ilişkiye girmeye hazırdır". Karasu ise bir cephe politikası uyguladıklarını ve tarihi ihanet içerisinde olan güçleri (yani diğer bir deyişle PKK ile birlikte hareket etmeyenler ve PKK'nın takip ettiği yolu eleştirenler kastediliyor) dahi bu mücadelenin içine çekmeye çalıştıklarını belirttikten sonra, kendi tarihlerinin biraz kötü olmasının, suçluların cezalandırılmamasından ileri geldiğini ve örgüt olarak bu işi de üstlendiklerini ifade etmiştir. Buradan şu sonuç çıkarılabilir; PKK Kürt halkının tek temsilcisidir; PKK'lı olmayanlar veya PKK ile işbirliğine gitmeyenler Kürt halkına ihanet etmektedirler ve dolayısıyla PKK tarafından cezalandırılmayı hak etmişlerdir. ... Cengiz'in ifadesine göre 1986'da başlayan bölünmenin nedeni kendisinin de içinde bulunduğu grubun Stalinci gelenekten ve Kürt milliyetçiliğinin etkisinden uzaklaşmaları, Dersim ve Zaza meselesini gündeme getirmelerinden dolayı meydana gelmişti. Dersim hareketinin sosyalist kanadı böylece PSD adını aldı. Kendilerinin dışındaki milliyetçi gruplar ise Kawa gibi gruplarla ittifaka girerek ayrı bir örgütlenmeye gittiler. PSD, Dersim ulusal kurtuluşunu talep ediyor. ... Özal Kuzey Irak'taki durumdan yararlanmak istedi ve Mart 1991'de Talabani'nin Ankara ziyaretine zemin hazırladı. Talabani Türk dışişleri yetkilileriyle de görüştü. Özal, Washington'u ziyaretinde ABD devlet başkanı George Bush'a Kürt liderleriyle ilişkiye geçtiğini ifade etmiş. Kuzey Irak'daki Kürtler için, Bağdat yönetiminin kontrolü dışında, bir güvenli bölge oluşturulması düşüncesi Karadaghi'ye göre Özal'a aitti.

Özal'ın Irak'ta federal bir yapı kurulmasına karşı olmadığı, ayrıca belirlenmiş bir Kürt bölgesine de karşı çıkmayacağını öne süren Henri J. Barkey ve Graham E. Fuller ise Türkiye'nin bu bölgenin garantörü rolünü üstlenmesinin uygun olacağını öne sürmüşlerdi. ... Bu yazarlar ayrıca Avrupa Birliği'nce talep edilen reformların yürütülmesi için var olan fırsatın da kaçırıldığını ileri sürmektedirler. Bu da demektir ki ABD'nin Kürtler konusundaki planları Özal'ın ölümünden sonra çıkmaza girmiş, Türkiye'deki asker-sivil ittifakın girişimleri sonucu meydana gelen gelişmelerle bu plan bozulmuştur.

Aynlık Konusu

Öcalan, Türkiye'den ayrılmanın ekonomik olarak bugünlük uygun bir yol olmadığını ifade ediyor. ... Nisan 1995'te yayınlanan başka bir açıklamasında ise Öcalan ayrı bir devlet kurma konusunda direktmediklerini fakat İspanya gibi örneklerinde görüldüğü gibi bir federalizm taraftan olduğunu ifade ediyordu. Federal bir sistem ise, batıya doğru devam eden ve Kürt nüfusun yaklaşık yarısının, özellikle entegrasyon-asimilasyon sürecine katkıda bulunabilecek olan, Türkiye'nin batı bölgelerindeki metropollerde toplanmasına yol açan göçü de geriye çevireceğini belirtmiştir.

Öcalan'ın ... 18 Nisan 1977 tarihinde Roma'daki "Türkiye'de barış ve Kürt Sorunu üzerine diyalog" konulu uluslararası konferansa gönderdiği mektupta "... bir çok defalar var olan sınırlar içerisinde halkımızın kimliğinin tanınması ve kültürel ve siyasi özgürlüklerinin verilmesi" taleplerinde bulduklarını ifade ediyor ve eğer bu talepler yerine getirilirse bir tek silah bile atılmayacağını taahhüt ediyordu.

Maraşlı, bir yazısında, "... demokratik siyasal çözüm savaşın tarafın kabulü, Kürt ulusunun kendi bağımsız politik örgüt ve kurumlarının tanınmasını ön koşul haline getirmektedir. Çünkü bu aynı zamanda sömürge sorununun temel çözümü olan ulusların kendi kadelerini tayin hakkının ön koşuludur" diyordu. ... " Biz ise adil, kalıcı ve barışçı bir çözümü mutlak özgürlük ve bağımsızlıkta görüyoruz".

Mahir Kaynak, ABD'nin Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti kurmak istediğini belirtmiştir. Kürt halkının kendi geleceğini özgürce belirleme hakkının tanınması gerektiğini savunan İstanbul Kürt Enstitüsü başkanı Şefik Beyaz'a göre ise iki bölge ve iki toplumlu federal bir sistem çözüm olabilirdi. CHP eski Malatya Milletvekili İbrahim Aksoy'un kurucusu ve genel başkanı olduğu Kürtçü eğilimli 'Demokrasi ve Değişim

Partisi'nin programına göre, kendilerinin, Türklerin ve Kürtlerin bir arada yaşamasından yana olduklarını, Bunun yolunun da bugüne kadar izlenen baskı politikasına son vermek, "Kürtlere politik, yönetsel ve kültürel bir demokratik yapılanma sağlamak" olduğu belirtilmektedir. Gazeteci-yazar Cengiz Çandar'a göre ise istek otonomidir. Sürgündeki Kürt parlamentosunun üyesi Serhat Bucak, Kuzey Irak'ta uygulamaya konulması istenilen batının otonomi planını kabul edilir bulmuyor. Bucak'a göre; "Otonomi batının bölgesel çıkarlarına en uygun olanı. Fakat PKK bunu kabul etmez. PKK Ortadoğu'nun demokratikleşme hareketidir. Kürtlerin özgürleşmesi burada demokratikleşmeyi başlatacak. Öcalan'ın Ortadoğu federasyonu tezi var."

Şiddet ve Gelecek

Karasu'ya göre, "dünya eskiden haritanın değişmesini istemiyordu. Bugün ise bir kriz yaşanıyor. Orta Doğu'da bir dengeden diğer bir dengeye geçiliyor. Sınırlar değişebilecek duruma gelmiştir. ... Böyle bir dünyada biz de biraz çabalarsak, gücümüzü kullanabilir, savaşı geliştirebilirsek başarılı oluruz". Bu açıklama gösteriyor ki PKK, terör eylemleri ile yönetimi zor duruma sokarak örgütün taleplerini görüşmek için Ankara'yı masaya oturmaya zorlamayı amaçlıyor. Merkezi hükümeti baskı altına almak amacıyla PKK savaşı metropollere yaymayı amaçlıyordu. Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin Moskova'daki sözcüsünün Mayıs 1997'de Moskova'da yaptığı bir açıklama ise bunu gösteriyordu. Sözcüye göre, savaş metropollere kaydırılacak ve tatil yöreleri hedef alınacaktı.

Kürdistan Sosyalist Partisi lideri Burkay ise şiddetin Kürt hareketi için bir talihsizlik olduğunu ifade etmektedir.

Kurt dumanlı havayı sever deyişini doğrularcasına, PKK'nın terör eylemleri arttıkça bölgede karşı-terör'de de bir artış görülmekte, artan şiddet ortamından yararlanarak günlük yaşamlarını bunun üzerine kuranların oranı gittikçe artmaktadır. Bölgede faili meçhul cinayetler artarken, güvenlik için oluşturulan Özel Tim'den, koruculardan ve PKK'dan ayrılarak güvenlik kuvvetleriyle işbirliğine gidenlerden bir kısmı mevcut belirsizlik durumundan faydalanarak silah, uyuşturucu kaçakçılığı, cinayet, fidye almak amacıyla adam kaçırma gibi birçok eyleme karıştıkları Meclis'te oluşturulan Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu tarafından tespit edilmiştir. Gerçekte çatışmalardan, belirsizliklerin olduğu bir ortamda gerçek zararı görenler ise bölgeden göç etmek zorunda kalan yüz binlerce yoksul insandır.

Terör eylemlerinin PKK'ya yararı şu açıdan olmuştur; PKK yönetimi şiddet eylemlerini artırarak güvenlik güçlerinin bölgeye yığılmasını sağlamıştır. Terörle mücadele eden güvenlik güçlerinin çatışmalar sırasında insan hakları ihlallerine yol açmaları PKK'nın da arzu ettiği gibi bazı uluslararası örgütlerin, hükümetlerin devreye girmesini beraberinde getirmiştir.

Türkiye'ye karşı Suriye yönetimince özellikle su konusunda bir baskı unsuru olarak da kullanılabilen PKK, örgüt gelirlerinin önemli bir kısmının Suriye'de tutulması, PKK'nın Suriye ve Bekaa'daki faaliyetlerine Şam yönetiminin olumlu bakmasına da yol açıyor. Özal'ın Kuzey Irak'daki Kürtler konusundaki tutumu ona Avrupa'daki Kürtler ve PKK'lılar arasında sempati kazandırmıştır. Karasu'ya göre ise, Özal'ın bu tutumu düşman saflarındaki çelişkinin bir ifadesiydi ve bu nedenle Özal'ın Kürt meselesine bakışıyla ölümünün ilişkisi olabilirdi.

PKK'nın faaliyetleri IRA ve ETA ile karşılaştırıldığı zaman birçok yönden benzerlikler göstermesine rağmen önemli bir farklılık göze çarpmaktadır. IRA ve ETA'nın uluslararası siyasal faaliyetleri, buldukları ülke içindeki (IRA'nın Kuzey İrlanda ve İngiltere'de, ETA'nın Bask bölgesinde) faaliyetleriyle kıyaslandığında çok fazla bir önem arz etmemektedir. PKK ise en önemli siyasal ve finansal faaliyetlerini yurtdışında, özellikle batı Avrupa başkentlerinde yürütmektedir. PKK yöneticileri, bu ülkelerin, Türkiye'nin siyasal ve ekonomik faaliyetleri üzerinde önemli etkileri olduğunu ve dolayısıyla bu ülkelerin önemli kurumlarıyla, siyasi isimleriyle yakın ilişkiler içinde olmanın örgüte Ankara'ya karşı önemli bir siyasal avantaj sağlayacağını düşünmektedirler.

DEVLETİN İŞLEVİ

Devlet'i oluşturan kurumlar, halka gerekli olan mal ve hizmetlerin sağlanmasını organize etmekle yükümlüdürler.

Herhangi bir savaşta savaşan askerlerin ölümü yasalara uygun kabul edilir. Böylece güç kullanmak, bir taraf olarak devletin gerektiğinde başvurabileceği bir eylemi haline geliyor. Yani burada devletin yasal egemenliği var. Eğer devlet her istediği kanunu yapabiliyorsa bu, yasal egemenliğin kayıtsız-şartsız olduğu anlamına gelir. Günümüzde ulus-devlet bir dereceye kadar yasal egemenliğe sahiptir, siyasi egemenliği ise sınırlıdır. Devletler topluluğunun varlığı, devletin siyasi egemenliğini sınırlayabilir. ... Devlet, yurttaşlardan kendi koyduğu kurallara uymasını, ancak mazur görülebilir ve meşru olması koşuluyla, yani uyulmaya değer kuralları olduğu sürece isteyebilir. Ayrıca gerektiğinde yeniden düzenlenebilmesi için bu kuralların tartışmaya açık olması gereklidir.

Devlet, toplumun dışında bağımsız bir dizi kurumlar değil, fakat kendi içindeki toplumsal örgütlenmeler ve diğer devletler tarafından faaliyetleri sınırlanabilen bir yapıdır.

Devlet, toplumsal kurumların devamlılığını sağlamak için halkın gözünde kendi kurumlarının haklı temellere dayandığını anlatmak zorundadır, aksi takdirde bunların sürekli hale gelebilir.

Egemen sınıf ya doğrudan devlet üzerinde baskı uygulamaya veya dolaylı olarak stratejik noktalardaki bürokrasiyi kontrol ederek politikaları manipüle etmeye çalışır. Bunda her zaman başarılı olabilir mi? Bazı durumlarda siyasi elit bağımsız hareket eder ve böylece kendi içinde çelişki, dağınıklık yaşayan kapitalist (veya herhangi bir egemen sınıfın, grubun) sınıfın kontrolünden çıkabilir. Bunu yaparken, var olan devlet yapısını koruduğu iddiasındadır (Sabancı'nın Bask bölgesi örneğini dikkate alarak Kürt sorununa çözüm getirme önerisine karşı tepkiler buna örnektir). Bu yapıyı koruyan siyasi elit (sivil veya asker) aslında dolayısıyla kendi çıkarlarını da korumayı amaçlar.

Devlet, bir güçler ittifakı tarafından kontrol edilir. Fakat bu arada değişik güçler/sınıflar arasında güç koalisyonunda yer alma, etkin olma yarışı sürer. Ortak programları olanlar bir ittifaka girebilirler. Fakat ittifakın dışında kalanlar ittifakın uygulamalarından hoşnut olmayabilirler. Bu durumda bir mücadele gündeme gelebilir. Bu durum var olan ittifakı bozabilir ve yeni ittifakların doğmasına yol açabilir.

Devletin yönetiminde etkin olan ittifak, kendisinin hegemonyasına karşı çıkan ve koyduğu kuralları değiştirme amacıyla olan ittifaka karşı doğal olarak kendi iktidarını koruyan kuralların devamlılığını sağlama yollarını arayacaktır. İktidardaki ittifaka karşı çıkışta seçilen yöntem şiddeti içerirse, bu ittifak, uluslararası ve iç hukukun sağladığı yasal imkanlarla devletin var olan yapısını korumayı üstlenir. Karşı koyuşu her iki tarafta kendine göre haklı nedenlerle donatır. Bu arada iktidardaki ittifak, şiddetin yaygınlaştığı durumlarda kendi koyduğu kuralları ihlal etme noktasına gelebilir ... Devletin kurumlarında hegemonyasını sürdüren ittifak, kendine alternatif olan tarafı kontrol altına alamamış ve kendi ittifakı tehlikeye düşmüş ise hegemonyasını sürdürebilmek için her türlü yonteme başvurabilir ki bu da genellikle, yerel veya genel, değişik düzeylerde cereyan edebilen bir iç silahlı iktidar mücadelesidir. Egemen olan ittifakın kurumlarının işlemesine direnen ve alternatif yapılar oluşturmak için şiddetli bir mücadele yöntemi olarak seçen IRA, ETA ve PKK gibi örgütler, ya iktidarı paylaşmayı kabul ederler veya kendi iktidarlarını kurabilecekleri yeni bir coğrafya parçasının kontrolünü ele geçirme mücadelesine devam ederler. Bunlar kendi otorite alanlarını oluşturduktan sonra, kendi ittifaklarına karşı çıkacak olanları bugün kendilerini dışlayan yönetimlerin kullandıkları yöntemleri kullanarak dışlamaya çalışacaklardır. Bunun aksini gösteren bir gelişme ise bu tür örgütlenmelerde henüz yoktur.

BARIŞÇI ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

PKK şimdilik federalizm, IRA ve ETA kesin ayrılıkta diretirken, merkezi hükümetler bu talepleri ya yumuşatma ya da tamamıyla reddetme yolunu seçiyorlar.

Anlaşmazlıkların değişik boyutları olduğu göz önüne alınırsa, çözüm yollarının tek olamayacağı da aşikardır. Otonomi ile ayrılıkçı şiddet örgütlerinin gücünün azaltılabileceği öne sürülür. Otonomi, bir

bölgenin kendi hükümetinin olması fakat tam egemenliğinin olmamasıdır. Otonomi mali, kültürel, yerel ilişkiler düzeyinde olabilir. Bu yöntemi 1978 Anayasası ile İspanya'nın Bask bölgesindeki uygulamasında görmekteyiz. Federalizm ise, gücün bölüşümünün iki düzeyde olması ve bunun anayasada belirtilmesi olarak açıklanabilir. Federalizmde merkezi hükümetlerin bazı yetkilerinin alt birimlere devredilmesiyle bölgesel hükümetlerin sosyal, ekonomik, kültürel gibi konularda daha etkin kararlar alması sağlanabilir. Fakat federasyonun bir evrensel öneri olmadığı unutulmamalıdır. Bu yöntemde de eksik olan şey yurttaş haklarının yerel etnik haklara tercih edilmiş olmasıdır.

Merkeze baskının hafifletilmesi ve işlerin daha etkin yürütülebilmesi için yerel yönetimlere, yerel olarak toplanan vergilerin bir kısmının yine yerel olarak kullanabilme hakkının verilmesi, yerel ekonomik planların yapılması, alt birimlere yönetsel yetkiler verilmesi, yerel dilin yörede resmi birimlerde de kullanılma hakkının sağlanması, etnik grupların merkezi mecliste de belirli bir orana göre temsil edilmesi gibi değişik çözümler öne sürülebilir.

İsviçre ve Belçika gibi ülkelerde uygulanan güç bölüşümü ise etnik toplulukların siyasi ve sosyal kurumlarını oluşturup, kimliklerini koruyarak bir eşitlik yaratmayı amaçlıyor. Bu yöntem Kuzey İrlanda'da cemaatçi liderlerin işbirliğine yanaşmaması nedeniyle çökmüştür. Bu iki yöntemde de yine bireyin özgürlüğünün korunması amaçlanmamış aksine etnik topluluğun kimliğinin devamlılığıyla ilgilenilmiştir. Uzun bir tarihsel bir arada yaşama deneyimi olan İsviçre'de sorunların yaşanmadığını biliyoruz, fakat Belçika'da Flamanlarla, Wallonlar arasında zenginliğin paylaşımı konusunda birliği bozacak güçte olmasa da dönem dönem tartışmalar çıkmaktadır. Belçika'yı bir arada tutan en önemli etkenlerden birinin refah toplumunun sağladığı olanaklar olduğu ise yadsınamaz.

SONUÇ

Örgütler genellikle kendi faaliyetleri için yararlı gördükleri ülke yönetimleriyle yakın ilişkiler kurma yollarını ararken, bazı ülkeler bu örgütlere destek vererek onların kendi ulusal, bölgesel veya uluslararası iktisadi politikalarına, çıkarlarına hizmet etmelerini sağlamak için çaba gösterirler. Hiçbir örgüt Paris, Londra ve Berlin gibi Avrupa başkentlerinde bu ülkelerin istihbarat birimlerinin bilgisi dışında kayda değer bir faaliyette bulunamaz.

Ayrılcı şiddet örgütlerinde üye faaliyetlerini tam anlamıyla kontrol etmek örgütün faaliyet alanları genişlediği oranda zorlaşmaktadır. Bazı üyeler, gruplar ister IRA'da ister ETA ve PKK'da olsun örgütün bilgisi dışında aşırı şiddete başvurabilmekte ve örgüte ulusal ve uluslararası alandaki siyasi faaliyetlerinde zarar verebilmektedirler. Örgütlerde ayrıca zamanla profesyonel üyelikler oluşmaktadır. Bunların, mücadelenin devamından şahsi menfaatleri olduğu da bilinmektedir. Bu durum terör eylemlerine süreklilik kazandırmaktadır. Terör zamanla karşı terörü doğurmuş ve merkezi otoritenin herhangi bir organından veya bunların bazı üyelerinden güç alan gruplar terörün devamından fayda sağlamaya başlamışlardır. Zamanla terörle yaşar hale gelen her iki tarafa mensup insanlar terörü bir yaşam biçimi olarak benimsemeye başlarlar. Bunların silahlarını bir yana bırakıp barışçıl bir ortama uyum sağlamaları amacıyla (terör ve karşı-terör örgütlerinde) bir rehabilitasyon seferberliğinin gerekliliği inkar edilmemektedir. Çünkü bunlar normal bir insanda gözlenebilen davranış özelliklerinin çoğunu yitirmişlerdir.

Genel olarak, terörü önlemenin yolu, adil bir toplumsal, ekonomik ve siyasal yeniden yapılanmadan geçer. Bunun için ise her ülkenin kendi koşullarına uygun yapılanmalar geliştirilebilir. Ayrılcı şiddet örgütlerini ve bunların terör eylemlerini besleyen en önemli nedenlerden biri ise, adil olmayan yapılanmaların değişmesine direnen, gerekli esneklikten yoksun toplumsal ve uluslararası kurumlardır. Adaletin sağlanması, temel ihtiyaçların karşılanması ve istikrar birbirleriyle doğrudan ilişkilidirler. Temel ihtiyaçlar karşılanamıyorsa adalet yoktur, adalet yoksa istikrar güvencede değildir. ... Toplumsal barışın tesis edilmesinin yolu ulusal sistemin olduğu kadar, uluslararası sistemin de demokratikleşmesinden geçer.

Bireyin hak ve özgürlüklerini koruma altına alabilecek toplumsal ve uluslararası yeniden yapılanmalar ve bunun için normlar gereklidir.

Şiddet'in toplumdaki kutuplaşmaları, nefreti artırdığı gerçeği karşısında yapılması gereken öncelikle bireyleri bu kutuplaşmaların içine hapsedilmekten kurtarmaktır. ... Bireye sağlanan özgürlük ortamı, şiddet kültürünü besleyen toplumsal yapılanmaların değişmesine imkan sağlayabilecektir.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerin periferilerindeki hareketlerde siyasi alanda nefes alma imkanı sağlayacak radikal çıkışlar dışında katkı sağlayabilecek bir orta sınıfın olmayışı en önemli şanssızlıklardan biridir. Radikal çıkışları ile siyasi alanın dışına itilen veya böyle bir tercihte bulunan örgütlenmeler, siyasi kültürde şiddetin yerini güçlendirmekte ve terör eylemlerinin yaygınlaşmasına yol açmaktadırlar.

Şiddetin sürekliliği, zamanla bir şiddet kültürünün toplumun her kademesine yayılmasına yol açmakta, doğrularla yanlışlar birbirine karışmakta, devletler de dahil her kesim sorunlarını şiddetle çözme yoluna gitmektedirler. Şiddet her ortamda siyaseti boğmakta, çözüm ortamının oluşmasının engellenmesine neden olmaktadır. Yoksulluğa ve haksızlığa karşı mücadele verdiklerini iddia ederek yola çıkanlar ise kullandıkları şiddet yöntemiyle yoksulluğun ve haksızlığın artmasına katkıda buldukları gerçeğini görmezlikten gelmektedirler.

AYRILIKÇI TERÖR VE ULUSLAR ARASI SİSTEM

Merkezi Ülkelerin (kapital yoğun, uzmanlaşmış yüksek geliri işgücü kullananlar) Çevre (emek yoğun, düşük geliri işgücü kullananlar) ya da yan-çevre (merkez ve çevre ülkelerindeki üretim biçimlerinin bir arada görüldüğü) ülkelere eşitsiz bir bağımlılık ilişkisini dayattıkları bilinmektedir. Siyasi, ekonomik, askeri veya bunların bir kombinasyonu olarak diğerlerine, tek başına veya bir ittifak halinde, isteklerini v.s dikte ettirebilme yetisine sahip hegemon devletlerin ilişkilerde çoğunlukla merkezi rol oynadıkları ve ayrılıkçı terör örgütlerinin faaliyetlerinde kolaylaştırıcı ya da sınırlandırıcı etkileri olduğu açıktır.

Siyasi, ekonomik gücün yoğunlaştığı ve çoğunlukla kararların alındığı yer olan merkezi devletlerle bu kararlara tabi olmaya zorlanan çevre devletler arasındaki ilişkinin şekli (bağımlılık düzeyi) hegemon devletlerin etkileme güçlerini ve kararlarını biçimlendirir. Stratejik önemi yüksek coğrafyalardaki devletler bu özelliklerini alternatif kamplara meylederek kendi yararlarına kullanmaya çalışırlar. Bu da merkezi ülkelerin faaliyet alanlarını ve çevre ülkelere dayatmada bulunabilme imkanlarını kısıtlayabilir.

Hegemonya yarışında değişik nedenlerle IRA, ETA ve PKK'nın sistemden tasfiyesi gündeme gelmiş, bunlardan sistemin periferisinde yer alan köylü temelli bir etnik hareket olan PKK'nın tasfiyesindeki yöntem sistemsel sınırlamalara örnek olmuştur. Bu örgütün hegemonya yarışında tarafları birbirine karşı açık olarak kullanma çabasının sistemi rahatsız edecek bir düzeye ulaşması nedeniyle acil tasfiyesi gündeme gelmiştir. Sistemin zaafını kullanmaya en fazla meyleden örgüt bu sistemle girdiği karmaşık ilişkiler nedeniyle bu sistemin tasfiyesine en açık olan örgüt haline gelmekten kurtulamamıştır.

Şiddet kullanarak kısa yoldan amaca ulaşabileceğini hesap edenlerin, adına hareket ettiklerini iddia ettikleri insanlara çıkardıkları faturanın yüksekliğinden, dize getirmeye çalıştıkları ülkelerin insanları da zarar görmüşlerdir. Bunlardan PKK'nın, mali kaynak sorunu içindeki bir çevre ülkesi olan Türkiye'deki çoğunlukla yoksul insanlara verdiği zarar, IRA ve ETA'nın faaliyetlerinin ekonomileri Türkiye'ninkiyle karşılaştırıldığında daha güçlü olan Birleşik Krallık'taki ve İspanya'daki insanlara verdiği zarardan çok daha yüksek olmuştur.

2 Aralık 1999'da idari yetkiler Londra'dan Kuzey İrlanda'da seçimle kurulan meclise; Stormont'a, geçti. Sinn Fein lideri Gerry Adams 27 Kasım 1999'da yaptığı konuşmasında birleşik İrlanda kurma amaçlarından vazgeçmediklerini, Good Friday Anlaşması'nı bu amaca varmak için geçici bir yapı olarak gördüklerini ifade ederek taraftarlarına taviz vermek gibi bir niyetleri olmadığı mesajını gönderiyordu.

ETA, IRA'ya bakıyor

IRA'nın silahları sayesinde Sinn Fein'in barış sürecine dahil edildiğini düşünen ETA liderliği bu gelişmelerin kendi gelecek ilişkilerinde yol gösterici olabileceğinin hesaplarını yapmaktadır.

PKK'nın tasfiyesi

Toplumsal şiddet ve uluslararası siyasi faaliyetleri bir arada yürütmeyi amaçlayan PKK da IRA gibi masaya silah gücüyle oturma hesapları yaptı. Fakat yeni uluslararası sistemin bu bölgedeki işleviş mantığına ters düşen bu çaba tasfiye ile karşılaştı.

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) adına Orgeneral Ateş'in Eylül 1998'de Öcalan'ı elinde Türkiye'ye karşı bir koz olarak tutan Suriye'deki Hafız Esad yönetimine karşı sert uyarısı ve hemen arkasından Orgeneral Kıvrıkoğlu'nun Adana'da, Suriye'deki Hafız Esad yönetiminin teröre destek vermesini kınayan açıklamasıyla, yine ekim ayı başında "sabrımız taşmak üzere, Şam yönetimi ile aramızdaki durum, ilan edilmemiş bir savaş halidir" ifadesi ve Demirel'in "Suriye'ye karşı mukabelede bulunma hakkımızı saklı tutuyoruz" uyarısı Türkiye-İsrail arasında sıkışabileceğini hesap eden Şam yönetiminin tavizkar bir tutum içerisine girmesini sağlamıştır. Ankara'dan Şam'a karşı olası bir askeri müdahale söz konusu olunca Kahire yönetimi aracılık yapma görevini üstlenmişti. Ankara'dan gelebilecek askeri müdahalenin diğer Arap ülkelerini ve İsrail'i içine çekebilecek bir çatışmaya dönüşme olasılığı İsrail ve ABD yönetimini sorunun çözülmesi sürecine katılmaya ve bu arada bu süreçten kar sağlamanın yollarını aramaya itmiştir.

Ekim ayı başında Ankara'nın Suriye sınırında askeri manevraları başlatması sonrası Öcalan Suriye'den uzaklaştırıldı. Öcalan'ın Moskova'ya, oradan da İtalyan komünist milletvekili Ramon Mantovani'nin de yardımıyla Roma'ya götürüldüğü bilinmektedir. Rusya Federasyonu başbakanı Primakov'un Öcalan'ın Ankara ile ilişkileri ve Öcalan'ın Rusya'da güvenliğinin sağlanmasının sorun yaratabileceğini göz önünde bulundurarak Rusya'da kalmasına izin vermediği, Almanya'nın ise Alman mahkemesi tutuklama kararına rağmen Öcalan'ı istemediği zamanın İtalya başbakanı Lamberto Dini tarafından ifade edilmişti.

İtalyan hükümeti Ankara'nın iade talebine olumsuz cevap vermiştir. ... 1977 tarihli Avrupa Terörizmi Önleme Sözleşmesi'nin 2. Maddesi ise siyasi motifi şiddeti içeren eylemlere katılanları iade kapsamına almaktadır. Bu çerçevede içinde olayı değerlendiren ve üzerinde Washington'un artan oranda baskısını hisseden Roma, Öcalan'ın Türkiye'ye iade edilmeyerek Yunanistan'a gönderilmesiyle rahat bir nefes almıştı. Öcalan'ın Yunanistan'daki destekçilerine rağmen başbakan Simitis, terörü destekleyerek Birleşmiş Milletler sözleşmesini ihlal eden bir ülke olmak tehlikesinden kurtulmak için Öcalan'ı Yunanistan dışına çıkarmayı başarmış, kabinesindeki destekçilerinin perde önündeki isimlerinden ikisini tasfiye etmek zorunda kalmıştı.

16 Şubat 1999'da gece yarısından sonra sabah saat 03.00'te Öcalan 15 gün kaldığı Kenya'nın başkenti Nairobi'deki Yunanistan büyükelçiliğinden bir operasyonla Türkiye'ye getirildi. Öcalan'ın en korktuğu da buydu. Öcalan Nisan 1999'daki bir mülakatında "Afrika bizim için çok tehlikeli olurdu" diyordu Avrupa'da gidecek yer ararken. Çakal Carlos'a yapılan Sudan operasyonunu hatırlamış olacak. Bu tip uluslararası işbirliğiyle yapılan operasyonlar için hukukun sizi zorlamayacağı bir yer seçilir. Fransa da Carlos'u önce Suriye'den çıkartmış, sonra Sudan'dan almıştı.

Yunanistan ve PKK

Devletlerin altına imza koydukları kararlara uymama ayrıcalığı yoktur. Örgütler ise koşullara göre tutum belirleyebilirler. Yani onlara göre amaca varmak için her yol mübahtır. Kendi koydukları ya da kabul ettikleri kuralları gerekli gördüklerinde yine kendileri ihlal ederler. Devletler ise taraf oldukları bölgesel ya da uluslararası kuruluşlardan ayrılacaklarını belirli bir süre önce bildirirler ve süre tamamlandığında yükümlülüklerinden kurtulabilirler. Atina, bir taraftan üyesi olduğu kuruluşların nimetlerinden yararlanırken, diğer taraftan da Şam yönetiminin yaptığı gibi "düşmanımın düşmanı dostumdur" anlayışına uygun hareket ederek terör örgütleriyle işbirliği içerisine girmekte bir sakınca görmemiştir.

Aralık 1988'de Lockerbie'de (İskoçya'da) düşürülen uçağın bombalanmasından sorumlu tutulan iki Libya vatandaşını koruduğu iddiasıyla Libya'yı terörist ilan eden ABD yönetimi terörist olarak kabul ettiği PKK örgütünün liderini büyükelçiliğinde saklayan Atina'ya aynı şekilde karşılık verememiştir. 27 Ekim 1991'de ABD, İngiltere ve Fransa terörizme karşı bir metin hazırlamışlardı. Bu metne göre, "doğrudan ya da dolaylı olarak terör faaliyetlerinde yer alan, terör faaliyetinde bulunanları koruyan, bunları eğiten, silahlandıran, mali destek veren ya da her hangi bir koruma sağlayan devletler diğer devletlere ve Birleşmiş Milletlere karşı sorumlu olurlar". Bu öneri 20 Aralık 1991 'de yürürlüğe girmişti. Özellikle Libya'nın

tutumunu kınamak için alınan böyle bir kararın Yunanistan'ın PKK'yı koruyan tutumunu da kapsayacak nitelikte olduğu göz ardı edilmiştir.

Öcalan yakalanmadan önce PKK'nın başarılı olacağı hesapları yaparak örgüte her düzeyde destek veren ya da faaliyetlerine göz yuman fakat Türkiye'nin direnişi karşısında yanlış ata oynadığını fark eden kimi AB ülkeleri, bu desteklerini Öcalan'ın yargılanma sürecine müdahale etmeye çalışarak devam ettirmeye çalışmışlardı.

Batılı istihbarat birimleri ve PKK

Bir devlet yapısı için gerekli olan şekilde örgütlenen PKK, şiddet eylemlerinin merkezi hükümetleri tuzağa düşüreceğini, artan karşı şiddetin insanları kendi saflarına iteceğini ve böylece taraftarlarını artıracaklarını hesap etmişti.

Avrupa'daki bazı ülke yönetimleri PKK'nın faaliyetleriyle özellikle 1989 yazı ile birlikte çok yakından ilgilenmeye başlamışlardı. Türkiye'nin on binlerce silahlı PKK'lıyla baş edemeyeceği hesapları onları böyle bir tutuma yöneltmişti. 1989'da başlayan organize edilmiş yoğun mülteci akımı ise PKK'ya Avrupa'da bir gündem yaratma ve konuyu uluslararası alana taşıma imkanı sağlamıştı.

Suriye'de iken, İran, Irak ve Suriye'nin doğal müttefikleri olduğunu ifade eden PKK lideri Öcalan amaca ulaşmak için ABD dahil değişik ülkelerle işbirliğine gidilebileceğini de inkar etmemişti. Hem Türkiye'de hem de özellikle bazı Avrupa başkentlerinde PKK ile işbirliğinden önemli mali çıkarlar sağlayan gruplar türemişti. Bunların başında özellikle bazı siyasiler, hukuk büroları ve hükümet dışı kuruluşların üst kademe çalışanları gelmekteydi. Bunlar ise büyük çoğunlukla kendi ülkelerinin istihbarat birimleriyle bilgi alışverişini içerisindediler. Yani bu yönetimler bir terör örgütünü kontrol etmeyi de yasalara uyduruyorlardı.